

ვახტანგ გურული

ჯვარცმულის უკვდავება და

ჯვარმცმელთა სირცხვილი

(ივანე ჯავახიშვილის ცხოვრების ფურცლები)

დოკუმენტები და მასალები

1930-1936

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2011

წიგნში გამოქვეყნებული დოკუმენტები და მასალები ნათელ წარმოადგენს გვიქმნის ივანე ჯავახიშვილის (1876-1940) ცხოვრების უმძიმეს წლებზე, პოლიტიკური რეჟიმის დაკვეთით დიდი მეცნიერისა და მამულიშვილის დევნასა და შვეიწროებაზე 1930-1936 წლებში.

რედაქტორი პროფესორი ავთანდილ წოწკოლაური

© ვ. გურული, 2011

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2011

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის ბაზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge

ISBN 978-9941-17-442-1

ჯვარცმულის უკვდავება და ჯვარცმელთა სირცხვილი

სამმა დიდმა მოვლენამ - ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენამ (1917 წლის 25 მარტი), უნივერსიტეტის გახსნამ (1918 წლის 26 იანვარი) და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენამ (1918 წლის 26 მაისი) - განსაზღვრა ქართველი ერის მომავალი, საქართველოს უახლესი ისტორია. მართლმადიდებლობა, სახელმწიფოებრიობა და უნივერსიტეტი იყო ის, რაც განსაზღვრავდა ჩვენს რაობას, რაც გამოგვარჩევდა ჩვენ რუსეთის იმპერიის დანგრევის შემდეგ დარჩენილ უზარმაზარ სივრცეში მცხოვრები ხალხებისაგან ყოველივე ამის გამო მართლმადიდებლობასაც, სახელმწიფოებრიობასაც და უნივერსიტეტსაც იმთავითვე ბევრი მტერი გამოუჩნდა.

რუსეთის მე-11 წითელი არმია თბილისში 1921 წლის 25 თებერვალს შემოვიდა. მეორე დღეს, 26 თებერვალს, რუსთა ეროვნული საბჭოს წარმომადგენლები მე-11 არმიის

სარდლობასთან გამოცხადნენ და თბილისის უნივერსიტეტის დახურვა მოითხოვეს. ჩვენდა საბედნიეროდ, საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დაკარგვას თბილისის უნივერსიტეტის დახურვა არ მოჰყოლია. სამაგიეროდ, საბჭოთა რუსეთის მსგავსად, საქართველოში დაიწყო მართლმადიდებლური ეკლესიის დარბევა: ღვთისმსახურების აკრძალვა, მორწმუნეთა დევნა, ეკლესიებისა და მონასტრების დახურვა, სამღვდელოების რჩეული ნაწილის დაპატიმრება, რასაც საბოლოოდ შედეგად სულიერების დაკნინება მოჰყვა.

ამგვარად, ჩვენი ეროვნების გადამრჩენი სამი ფენომენიდან - ეკლესია, სახელმწიფოებრიობა, უნივერსიტეტი - ერთიდა შემოგვრჩა. თბილისის უნივერსიტეტი ბოლშევიკური ტირანიის ბატონობის ხანაში დაკარგული სახელმწიფოებრიობისა და დარბეული ეკლესიის სანაცვლოც იყო და უპირველესი უმაღლესი სასწავლებელიც - სწავლა-განათლებისა და მეცნიერების კერა. ამიერიდან სწორედ უნივერსიტეტს უნდა მიეცა ერისათვის ყველაფერი ის, რასაც აძლევდა სახელმწიფოებრიობა, ეკლესია და უმაღლესი სკოლა. სწორედ ამიტომ გასცდა თბილისის უნივერსიტეტის დანიშნულება უმაღლესი სკოლის, თუნდაც უნივერსიტეტის, დანიშნულებას და იქცა ქართველი ერის სულიერი გადარჩენის კერად. ამ დიდი მისიის აღსრულება ადვილი არ იყო, მით უფრო, რომ სულ სამიოდე წლის წინ დაარსებული უნივერსიტეტისათვის. თბილისის უნივერსიტეტი

და მისი რექტორი ივანე ჯავახიშვილი მზად აღმოჩნდნენ, ეკისრათ ერის გადარჩენის მისია.

თბილისის უნივერსიტეტს მოსკოვი და მისი თბილისელი სატელიტები საბჭოთა წყობილების იდეურ ოპოზიციად განიხილავდნენ. ეს ასეც იყო. უნივერსიტეტის პროფესურის აბსოლუტური უმრავლესობა, რექტორით სათავეში, არ შეიძლებოდა საბჭოთა წყობილების მომხრე ყოფილიყო. ივანე ჯავახიშვილი სხვა მხრივაც იყო მიუღებელი საბჭოთა ხელისუფლებისათვის. ქართული ისტორიოგრაფიის პატრიარქი თავის მეცნიერული მემკვიდრეობით, "ქართველი ერის ისტორიით", "ძველი ქართული საისტორიო მწერლობით", "ქართული სამართლის ისტორიით", ქართველ ერში ისეთ ღირებულებებს ნერგავდა, რის ამოძირკვასაც უსასტიკესი მეთოდებით ცდილობდა საბჭოთა ხელისუფლება. ცხადია, ივანე ჯავახიშვილის "ქართველი ერის ისტორიაზე" აღზრდილი ახალგაზრდობა კოსმოპოლიტიზმზე, ველიკოდერჟავულ შოვინიზმზე, დემაგოგიასა და ძალმომრეობაზე დამყარებული საზოგადოების მშენებლობაში არ მიიღებდა მონაწილეობას. ივანე ჯავახიშვილი საბჭოთა წყობილებისათვის მიუღებელ მოღვაწედ იქნა მიჩნეული. ივანე ჯავახიშვილის რექტორობიდან გადაყენება (1926 წ.) დიდად არ გასჭირვებია საბჭოთა ხელისუფლებას.

ივანე ჯავახიშვილის ნაცვლად თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორად 1926 წლის სექტემბერში ყოფილი სოციალისტ-ფედერალისტი, ბოლშევიკების სამსახურში ჩამდგარი

თევდორე (თედო) ლლონტი დაინიშნა. იგი იყო თბილისის უნივერსიტეტის პირველი "წითელი რექტორი".

1926 წლიდან, როგორც აღვნიშნეთ, ივანე ჯავახიშვილი თბილისის უნივერსიტეტის რექტორი აღარ იყო. მალე იგი, როგორც ლექტორიც, პრაქტიკულად ჩამოსცილდა უნივერსიტეტს. მიუხედავად ამისა, უნივერსიტეტი თავისი ძველი პროფესურით მაინც საბჭოთა ხელისუფლების ოპოზიციურ ძალად განიხილებოდა. ხელისუფლებას სერიოზულად აფიქრებდა ივანე ჯავახიშვილის საოცარი პოპულარობა სტუდენტთა შორის. აი, რას წერდა საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს (უშიშროების სამსახურის) უფროსი ლავრენტი ბერია 1928 წლის 5 აპრილის ერთ-ერთ მოხსენებით ბარათში:

”О Госунте [О Государственном университете] Грузии.
Несмотря на все чистки и ограничения в приеме, все же состав студенчества на добрую половину – не наш. Принятые меры по оздоровлению Госунта оказались недостаточными, половинчатыми и поэтому не дали желательных результатов. Масса студенчества, обнимающая до 8.000 чел., в идеологическом отношении находится в большинстве под влиянием шовинистически-антисоветски настроенных слоев населения. Немалое число студентов, в той или иной форме, участвует в работе антисов [етских] партий.

Наибольшим влиянием среди студенчества по-прежнему пользуются шовинистически-антисоветски настроенные профессора.

Профессор **Джавахишвили** буквально боготворится. Это настоящий кумир студенчества. Характерно, что во время торжественного заседания по случаю десятилетия Госунта [Государственного университета], студенчество довольно холодно приняло т.т. **Ф. Махарадзе, Тедо Глонти** и других представителей власти, но стоило кому-то предложить выбрать в президиум Проф. **Джавахишвили** (он сам отсутствовал), как зал буквально стал греметь долго несмолкаемыми рукоплесканиями и приветственными выкриками. Это весьма смутило **тоб. Филиппа**. Тут-то он наконец мог на деле убедиться, на чьей стороне находятся симпатии массы студенчества и чья идеология ее пленяет. А то бывало раньше, докладываешь об истинном положении вещей в Госунте [Государственном университете], а тебе говорят "не может быть".

С таким студенчеством еще много придется повозиться, и кто его знает, что можно ожидать от него в случае каких-либо серьезных осложнений в стране". (საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივი (III), ფონდი 14, აღწერა 4, საქმე 82, ფურცლები 59-60).

უნივერსიტეტები იმხანად მთელს საბჭოთა კავშირში განიხილებოდა ოპოზიციური აზრის ბუდედ. ეროვნული უნივერსიტეტები, ამ თვალსაზრისით, კიდევ უფრო მიუღებელი იყო საბჭოთა ხელისუფლებისათვის. აქ სოციალური და ეროვნული ოპოზიცია ერთად იყრიდა თავს. თბილისის უნივერსიტეტის ძველი პროფესორისათვის საბჭოთა წყობილება

მიუღებელი იყო როგორც მისი სოციალური, ისე ეროვნული პოლიტიკის გამო. XX საუკუნის 20-იანი წლების დასასრულიდან საბჭოთა კავშირის პოლიტიკურმა ხელმძღვანელობამ უპირატესობა პოლიტექნიკურ განათლებასა და ტექნიკური კადრების მომზადებას მიანიჭა. ეს პრაქტიკულად საუნივერსიტეტო სისტემის ნგრევის დაწყების მომასწავლებელი იყო. ნგრევის პროცესი დამლუპველიყო საქართველოსათვის. ხელიდან გვეცლებოდა თავისუფლების უკანასკნელი ოაზისი.

საქართველოს სახალხო კომისართა საბჭოს 1930 წლის 7 ივლისის დადგენილებით ჩატარდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რეორგანიზაცია. ამ პროცესს "რეორგანიზაცია" პოლიტიკური მოსაზრებით უწოდეს. სინამდვილეში ეს იყო უნივერსიტეტის დაშლა რამდენიმე უმაღლეს სასწავლებლად მისი საბოლოო გაუქმების მიზნით. უნივერსიტეტის ბაზაზე შეიქმნა ოთხი სპეციალიზებული სასწავლო ინსტიტუტი:

1. საქართველოს სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი (პედაგოგიური ფაკულტეტის ბაზაზე), რომელსაც შეუერთეს თბილისის უცხო ენათა ინსტიტუტი და სამხატვრო აკადემია;
2. საფინანსო-კოოპერაციული ინსტიტუტი (სოციალურ-ეკონომიკური ფაკულტეტის ბაზაზე);
3. საქართველოს სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტი (სამკურნალო ფაკულტეტის ბაზაზე);
4. საბჭოთა აღმშენებლობისა და სამართლის ინსტიტუტი (სოციალურ-ეკონომიკური ფაკულტეტის ბაზაზე).

საქართველოს სახელმწიფო პედაგოგიურ ინსტიტუტს ჩამოყალიბების პერიოდისათვის (1930-1931 სასწავლო წლისათვის) ექვსი ფაკულტეტი ჰქონდა. აქედან ჰუმანიტარული პროფილის ფაკულტეტები იყო:

1. ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი (ქართული ენისა და ლიტერატურის, ევროპული ენებისა და ლიტერატურის განყოფილებებით) - დეკანი პროფ. კორნელი კეკელიძე;
2. საზოგადოებრივ-ეკონომიკური ფაკულტეტი (ფილოსოფიურ-ისტორიული და ეკონომიკური განყოფილებებით) - დეკანი პროფ. სიმონ ხუნდაძე.
3. ფილოლოგიურ-პედაგოგიური ფაკულტეტი (პედაგოგიური, სკოლამდელი და სასკოლო აღზრდის განყოფილებებით) - დეკანი პროფ. კოტე ბაქრაძე.
4. სახვითი ხელოვნების ფაკულტეტი (ფერწერისა და ქანდაკების განყოფილებებით) - დეკანი პროფ. დავით კაკაბაძე.

საქართველოს სახელმწიფო პედაგოგიურ ინსტიტუტში გაგრძელდა საქართველოს ისტორიის კვლევისა და სწავლების ის ტრადიცია, რომელიც ივანე ჯავახიშვილმა თბილისის უნივერსიტეტში დაამკვიდრა 1918 წლიდან. ცხადია, საბჭოთა ხელისუფლების მიზანი ეს სულაც არ იყო. პედაგოგიურ ინსტიტუტში სწორედ უნივერსიტეტის ტრადიციები უნდა ჩამკვდარიყო. ამ მიზანს ემსახურებოდა 1930 წელს საქართველოს სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის რექტორად ივანე ვაშაყმაძის (1901-1937) დანიშვნა. ივანე ვაშაყმაძე ედგა სათავეში იმ

სამარცხვინო კამპანიას, რომლის მიზანი იყო უნივერსიტეტიდან ივანე ჯავახიშვილისა და საერთოდ ძველი პროფესურის განდევნა. ივანე ვაშაყმაძე საქართველოს სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის რექტორის თანამდებობაზე ალექსანდრე ერქომაიშვილმა (1887-1937) შეცვალა. იგი რექტორი იყო 1931-1932 წლებში.

1932 წელს საბჭოთა კავშირის კოლიტიკურმა ხელმძღვანელობამ საუნივერსიტეტო სწავლების სისტემაში გატარებული რეორგანიზაცია შეუსაბამოდ მიიჩნია. კურსი აღებული იქნა ძველი უნივერსიტეტების გაძლიერებასა და ახალი უნივერსიტეტების გახსნაზე.

1933 წლის იანვარში საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ცენტრალურმა აღმასრულებელმა კომიტეტმა და საქართველოს სახალხო კომისართა საბჭომ მიიღეს დადგენილება, რომლის ძალითაც სამი ინსტიტუტის - საფინანსო ეკონომიური ინსტიტუტის, საბჭოთა მშენებლობისა და სამართლის ინსტიტუტისა და, ნაწილობრივ, პედაგოგიური ინსტიტუტის ბაზაზე აღდგა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ამით დამთავდა ორწლიანი მარცხიანი ექსპერიმენტი.

აღდგენილი უნივერსიტეტის რექტორად 1933 წელს დაინიშნა ლევან აღნიაშვილი (1897-1937), რომელმაც ამ თანამდებობაზე 1935 წლამდე დაჰყო. 1935 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორად დაინიშნა კარლო ორაგველიძე. მან ამ თანამდებობაზე 1937 წლამდე დაჰყო.

კარლო ორაგველიძეს ხვდა წილად ივანე ჯავახიშვილისა და მისი სკოლის წინააღმდეგ მიმართული სამარცხვინო კამპანიის ბოლომდე მიყვანა.

* * *

XX საუკუნის 20-იანი წლების შუა ხანებიდან უმძიმესი პერიოდი დადგა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიაში. ვითარება კიდევ უფრო აუტანელი გახდა 30-იან წლებში. ეს იყო საბჭოთა კავშირში დაწყებული იმ პოლიტიკური პროცესის გამოძახილი, რომლის მიზანს შეადგენდა ოპოზიციური ძალების იდეური და ფიზიკური განადგურება. საბჭოთა (კომუნისტურ) ისტორიოგრაფიაში ეს პერიოდი შეფასებულია მძაფრი იდეური ბრძოლის პერიოდად. სინამდვილეში ეს არ იყო იდეური ბრძოლა. იდეურ ბრძოლას სჭირდება ორი დაპირისპირებული მხარე. საზოგადოებაში კი ასეთი დაპირისპირების მიზეზი არ არსებობდა. დაპირისპირება არსებობდა საბჭოთა კავშირის უმაღლეს პოლიტიკურ ხელმძღვანელობაში. იგი იდეური არ ყოფილა და ხელისუფლების შენარჩუნებისათვის ბრძოლამ წარმოშვა. საზოგადოებას ეს დაპირისპირება არ ეხებოდა და, ამდენად, არც აინტერესებდა. საზოგადოება უმაღლეს პოლიტიკურ ხელმძღვანელობაში არსებული დაჯგუფებების მიერ იყო პროვოცირებული და მის აბსოლუტურ უმრავლესობას ხელისუფლების უმაღლეს ემელონებში დაწყებული ბრძოლის მიზეზი არც კი ესმოდა.

1927 წელს იოსებ სტალინმა ლევ ტროცკიზე გამარჯვება იზიარა. ლ. ტროცკი ხელისუფლებას ჩამოაცილეს. გამარჯვებულმა ი. სტალინმა "ზურჯუაზიულ კადრებზე", ე.ი. ძველ ინტელიგენციაზე, მათ შორის, მეცნიერებზე, მიიტანა იერიში. 1928 წელს დიდი რეზონანსი შეიძინა ე.წ. "შახტის საქმემ". დონბასის შახტების "ზურჯუაზიულ სპეციალისტებს" ბრალად დადეს საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის მიზნით მოწყობილ "საბოტაჟში" მონაწილეობა. მათმა გასამართლებამ აშკარად პოლიტიკური დაკვეთის ელფერი შეიძინა. 1930 წელს გაასამართლეს მეცნიერი ეკონომისტები **ნიკოლოზ კონდრატიევი** და **ალექსანდრე ჩაიანოვი**.

ნიკოლოზ კონდრატიევი (1892-1938) იყო გამოჩენილი ეკონომისტი. მისი ნაშრომები მიემდვნა მაკროეკონომიკურ მოდელირებას, კონიუნქტურის თეორიასა და ეკონომიკური დინამიკის საკითხებს. ნ. კონდრატიევი 1938 წელს ხელახლა გაასამართლეს და დახვრიტეს. ნ. კონდრატიევთან ერთად 1930 წელს „მშრომელ გლეხთა პარტიის“ წევრობის ბრალდებით გაასამართლეს მეორე ცნობილი ეკონომისტი ალექსანდრე ჩაიანოვი (1888-1937). მეორედ გასამართლების შემდეგ 1937 წელს ა. ჩაიანოვიც დახვრიტეს.

ნიკოლოზ კონდრატიევის გასამართლების შემდეგ 1930 წელს მთელს საბჭოთა კავშირში, მათ შორის საქართველოშიც, დაიწყო ბრძოლა „კონდრატიევშჩინის“ წინააღმდეგ, რაც, პრაქტიკულად, საბჭოთა ხელისუფლებისათვის მიუღებელ მეცნიერთა და

მეცნიერული შეხედულებების დევნაში გამოიხატა. კონდრატი-ევმჩინასთან ბრძოლის პერიოდში დაიწყო ივანე ჯავახიშვილისა და ბევრი სხვა გამოჩენილი ქართველი მეცნიერის დევნა და შევიწროება. ცხადია, ნიკოლოზ კონდრატიევი აქ არაფერ შუაში იყო. საბჭოთა ხელისუფლება ახალი ძალით აგრძელებდა ძველი ინტელიგენციის, უპირველეს ყოვლისა, მეცნიერთა დევნას. ამ პოლიტიკური კამპანიის მიზანი იყო „ურჩ“ მეცნიერთა განდევნა უმაღლესი სასწავლებლებიდან და სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებებიდან, მათი იზოლირება საზოგადოებიდან.

საქართველოს პოლიტიკურმა ხელმძღვანელობამ წინასწარ განსაზღვრა იმ მეცნიერთა სია, რომელთაც ბრალი უნდა დასდებოდათ არამეცნიერული შეხედულებების წამოყენებასა და პროპაგანდაში.

სამარცხვინო სამსჯავროს ადგილად შეირჩა **საქართველოს სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი**, სამსჯავროს გახსნის დღედ - 1930 წლის 13 დეკემბერი, მთავარ ბრალმდებლად - პედაგოგიური ინსტიტუტის რექტორი ივანე ვაშაყმაძე. სამარცხვინო სამსჯავროს მიზანი იყო ივანე ჯავახიშვილისა და მისი სკოლის, ასევე სხვა დიდი ქართველი მეცნიერების იდეური განადგურება. თავად ივანე ჯავახიშვილი, მიწვევის მიუხედავად, სამსჯავროს სხდომაზე არ გამოცხადებულა.

დისკუსიის შედეგები ასეთი იყო: 1931 წლის 28 მაისს **ივანე ჯავახიშვილი** მის მიერვე დაარსებული უნივერსიტეტიდან (პედაგოგიური ინსტიტუტიდან) მოკვეთეს. მასთან ერთად

უნივერსიტეტი დაატოვებინეს: ანდრია ბენაშვილს, ფილიპე გოგიჩაიშვილს, გრიგოლ წერეთელს, მიხეილ პოლიექტოვს, გიორგი გეხტმანს, გიორგი გამყრელიძეს და სხვებს. საზოგადოებაში კი უნდობლობის, ურთიერთგაუტანლობის, ზიზღისა და სიძულვილის სინდრომი დათესეს. ხელისუფლებამ პოლიტიკურ მიზანს მიაღწია - ძველი ინტელიგენციის, მეცნიერთა დამორჩილებისათვის საფუძველი მოამზადა. თუმცა არც ივანე ჯავახიშვილი და არც მისი თანამოაზრეები დანებებას არ აპირებდნენ.

მეორე ბინძური კამპანია ივანე ჯავახიშვილის წინააღმდეგ 1936 წლის მარტ-აპრილში იქნა ორგანიზებული. სამარცხვინო სამსჯავროს ადგილად ისევ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი შიერჩა. სამსჯავროს გახსნის დღედ - 1936 წლის 23 მარტი, მთავარ ბრალმდებლად - თბილისის უნივერსიტეტის რექტორი კარლო ორაგველიძე. სამარცხვინო სამსჯავროს მიზანი ამჯერად უკვე ივანე ჯავახიშვილის წინააღმდეგ მიმართულ ბინძურ კამპანიას „დისკუსია“ ეწოდა, რომელსაც თითქოს საისტორიო მეცნიერების საჭირობოროტო პრობლემები უნდა გადაეჭრა. 1936 წლის მარტ-აპრილში გამართულ დისკუსიას ივანე ჯავახიშვილი პირადად არ დასწრებია, იგი არავის მოუწვევია.

ივანე ჯავახიშვილის დასამარებას მისივე კოლეგებისა და მოწაფეების, და რაც განსაკუთრებით ამაზრზენი იყო, სტუდენტების ხელით ცდილობდნენ. პოლიტიკურმა რეჟიმმა ბევრი ადამიანი დაამახინჯა სულიერად. მხოლოდ რამდენიმე

უნივერსიტეტელმა დასძლია შიში და დაიცვა ივანე ჯავახიშვილი. მათ შორის უპირველესად უნდა მოვიხსენიოთ **აკაკი შანიძე** და **სიმონ ყაუხჩიშვილი**. ჩვენ ვერ განვსჯით მათ, ვინც პოლიტიკური რეჟიმის დაკვეთით ივანე ჯავახიშვილი გაწირა. ღმერთმა უკვე ყველას მიაგო თავის წილ.

№ 1. ივანე ჯავახიშვილის წერილი ფილიპე მახარაძეს
„დიდი საბჭოთა ენციკლოპედიისათვის” მომზადებული
სტატიის „Грузины“-ის თაობაზე
1930 წლის 21 სექტემბერი

ბორჯომი
1930. 21. IX.

**დიდად პატივცემულო
ფილიპე!**

გულდასმით გადავიკითხე საბჭოთა დიდი ენციკლოპედიისათვის დამზადებული სტატია „Грузины“, რომლის გადასასინჯვად და შესასწორებლად გადმოგზავნა გინებებიათ. თქვენი მსჯავრი სრულებით სამართლიანია. ამას გარდა იქ არა ერთი მსხვილი ანაქრონისტული შეცდომაც არის, ბევრგან ნახტომებიც ეტყობა მოთხრობას ისე, რომ ზოგან წინა და მომდევნო ნაწილებს შორის ლოლიკური კავშირიც-კი დაცული არ არის. მაგრამ ვადა იმდენად მცირეა, რომ ამ სტატიის არსებითად გადამუშავება შეუძლებელია. ამიტომ ამჟამად უკვე მხოლოდ ცხადი შეცდომების შესწორება, ნაწილებს შორის ლოლიკური კავშირის აღდგენა, აქა-იქ აუცილებლად საჭირო ცვლილებების შეტანა და წყაროების სიის დართვაც შეიძლება.

სამი დღის შემდგომ ტფილისში ჩამოვალ. ამიტომ წამოსასვლელად სამზადისსა და ბარგის ჩალაგებაში ვართ. ამ მიზეზისა და ვიწროობა-მოუწყობლობის გამო (მთელი ოჯახი ერთ ოთახში ვართ მოთავსებული) ამ სამუშაოს აქ, ბორჯომში გაკეთება

სამწუხაროდ გამიძნელდება, მეტადრე იმ მძიმე ავადმყოფობის შემდგომ, რომელიც სულ უკანასკნელ დროს გამოვიარე.

ტფილისშივე დაბრუნებისთანავე დაუყოვნებლივ გაცნობებთ და, თუ დაგვიანებული არ იქნება და კვლავ ინებეთ, თქვენი დავალება შემიძლიან სამ დღეში შევასრულო.

მანც იმ შიშის გამო, რომ ეგების ამ სტატიის შეჩერება სამი დღითაც არ შეიძლებოდა, ამ სტატიას ყოველ შემთხვევისათვის იმავე პირის ხელით, რომელსაც თქვენ გამოატანეთ, თქვენვე გაახლებთ.

თქვენი პატივისმცემელი

ივ. ჯავახიშვილი

საქართველოს შიანაგან საქმეთა სამინისტროს არქივი (III), ფონდი 2914, აღწერა 1, საქმე 901, ფურცელი 12-16.

**№ 2. ივანე ჯავახიშვილის წერილი ფილიპე მახარაძეს
„დიდი საბჭოთა ენციკლოპედიისათვის” მომზადებული
სტატიის „Грузины“-ის თაობაზე
1930 წლის 4 ოქტომბერი**

**დიდად პატივცემულო
ფილიპე!**

ამასთანავე გაახლებთ საბჭოთა დიდი ენციკლოპედიისათვის დაწერილ წერილს „Грузины“, რომლის გასწორება და შევსება დამავალეთ, ბოდინს ვიხდი, რომ ამაზე ადრე ამ საქმის დამთავრება ვერ მოვასწარი. სტატია მხოლოდ 27 სექტემბერს მომივიდა და მისმა მეორე ჯერმა გადაკითხვამ

დამარწმუნა, რომ ეს ნაშრომი გულდასმით შესწორებას თხოულობდა. მრავალი მძიმე შეცდომებისა და მოთხრობის ერთიმეორესთან დაუკავშირებლობის გამო ტექსტის შესწორება და შევსება მეტად ძნელი იყო. ამის გამო იძულებული ვიყავი უმთავრესად მსხვილი შეცდომების გასწორებისა და მოთხრობის ლოლიკური კავშირის აღდგენისათვის მიმეცვია ყურადღება და ისტორიულ მიმოხილვაში შეძლებისამებრ სოციალ-ეკონომიურის შესახებ ფაქტები აღმენიშნა. ამისდაგვარად ამოვშალე შემდეგი მძიმე შეცდომები: 1. მტკვარი და არაგვი დამოკიდებულ აუზებად იყო დასახელებული იმ დროს, როდესაც არაგვი, რომელიც ინგურსა და კოდორს შემდგომ და ჭოროხის წინ იყო აღნიშნული, მტკვირს შემდინარეა. 2. ჰეროდოტეზე ეწრა თითქოს მას ბიზანტიის შესახებ ჰქონდეს ცნობები (8-9 ანაქრონიზმია). 3. არაბთა დამხობის თარიღად მე-8 საუკ., 750 წ. იყო დადებული. 4. გიორგი მთაწმინდელი დავით აღმაშენებლის სოციალური რეფორმების გამგრძელებლად იყო მიჩნეული, როდესაც გ. მთაწმინდელი ნახევარი საუკუნით ადრე გარდაიცვალა. 5. მე-VI ს. ფილოსოფოსი პეტრიწი ერეკლე მე-II დროინდელი სახ. სემინარიის მასწავლებლად იყო მოხსენებული და სხვაც ბევრი ამის მსგავსი. სტატიის მეორე ნაწილი, მე-XIII-XVIII ს.ს. ამბების შემცვლელი, სრულებით კონსპექტურად არის დაწერილი და მას ხელახალი დაწერის გარდა (რისთვისაც დრო არ არის საქმის სისწრაფის გამო) ვერაფერი უშველიდა. ამიტომ იძულებული ვიყავ ზოგიერთი აუცილებელი შესწორებით დაკვამყოფილებულიყავი.

ჩანართი დიდი ადგილები ცალკეა დაწერილი და, რომ გადაბეჭდვის დროს არ გასძნელებოდა მემანქანეს, გადავაწერინე. ყოველ ჩანართს აღნიშნული აქვს გვერდი და სტრიქონი, სადაც უნდა ჩაერთოს დააწყოების დროს რომ შეცდომები არ მოუვიდეთ, აუცილებლად საჭიროა, რომ მთელი ეს სტატია შევსებულ-შესწროებული აქვე გადაიბეჭდოს მანქანაზე, გთხოვთ მისი გადაბეჭდვა უბრძანოთ და გადაბეჭდილი შესამოწმებლად გამომიგზავნოთ. რამდენიმე საათში შესწორებულს (თუ რაიმე კორექტ. შეცდომა აღმოჩნდა) უკანვე გაახლებთ. ბოლოში დასართავს წყაროების სიას ხვალ დილით გადაწერილს მოგართმევთ.

თქვენი პატივისმცემელი

ივ. ჯავახიშვილი

ტფილისი - 1930. 4. X.

საქართველოს შიანაგან საქმეთა სამინისტროს არქივი (III), ფონდი 2914, აღწერა 1,
საქმე 901, ფურცელი 17.

**№3. კონდრატიევშჩინა საქართველოს სინამდვილეში
გამოვამჟღავნოთ კონდრატიევშჩინის კონკრეტული
მატარებლები დისპუტი საფინ[ანსო] - კოოპერატიულ
ინსტიტუტში
1930 წლის 30 ნოემბერი**

30 ნოემბერს საქართველოს საფინ[ანსო] კოოპ[ერატიულ]
ინსტიტუტში შესდგა ყველა კათედრების ღია სხდომა

სტუდენტებთან ერთად, რომელმაც მოისმინა - ამხ[ანაგ] ალ.
ერქომაიშვილის მოხსენება კონდრატიევშინის შესახებ.

მოხსენების პირველ ნაწილში - ამხ[ანაგ] ალ.
ერქომაიშვილი ვრცლად შეეხო კონდრატიევშინის წარმოშობას და მის განვითარების სხვადასხვა ეტაპებს. მოხსენებელმა კონდრატიევშინა დაჰყო სამ პერიოდათ: პირველ პერიოდს მიაკუთვნა ოქტომბრის რევოლუციიდან ახალი ეკ[ონომიკური] პოლიტიკის შემოღებამდე; მეორე პერიოდს - ახალი ეკ[ონომიკური] პოლიტიკის შემოღება (რომლის დროს განსაკუთრებული სახე მიიღო კონდრატიევშინამ). ამ ეტაპმა გაიარა აღდგენის პერიოდიც; ხოლო კონდრატიევშინის მესამე პერიოდი - ეს არის კონდრატიეველების მოღვაწეობა - გაშლილ სოცმშენებლობის დროს. განვითარების პირველ ეტაპში კონდრატიეველები ილაშქრებდნენ მიწის ნაციონალიზაციის წინააღმდეგ (რომელიც ლენინმა წამოაყენა მეოთხე ყრილობაზე) კონდრატიეველები პირველ ეტაპში აწარმოებდნენ ბრძოლას საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ყოფ[ილ] გენერლებთან ერთად (იმუშავებდნენ გეგმებს და სხვა). ახალი ეკონომიკური პოლიტიკის შემოღების დროს კონდრატიეველები ამბობდენ: - „უნდა მოხდეს მიწის ნაციონალიზაციის გადასინჯვა მიწის პატრონის მიწასთან განმტკიცების და აგრეთვე მიწის ბრუნვაში და მიწადსარგებლობის ფორმების არჩევის საქმეში უფრო მეტი თავისუფლების და მოქნილობის დამყარების მიმართულებით“. ამავე საკითხის შესახებ 1927 წელში გამოსცა **გრომანმა** წიგნი, სადაც იგი უფრო

შორს წავიდა დაბურჟუაზიული მიმართულებით გააღრმავა კონდრატიევშიჩინა. იგი ამბობს: - „მიწის სახელმწიფოს საკუთრება შეუფერებელია; საკუთარი სამი ელემენტიდან: მფლობელობა, სარგებლობა და განკარგულება სახელმწიფო იღებს განკარგულების რამოდენიმე მომენტს“. იმავე წიგნში იგი აშკარად ილაშქრებს კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ. 1925 წელში **მაკაროვი** მოდის კულაკის ენერგიული დამცველის როლში: - „ჩვენ კვლავ დავინახავთ, რომ გვალვიან ოლქების ევოლიუციაში დიდი მნიშვნელობა აქვს მსხვილ მეურნეობებს; ახალი ეკ[ონომიკური] პოლიტიკა გაუხსნის მათ ხელებს, გაუხსნის განმტკიცების გზას (ლაპარაკია მსხვილ ინდივიდუალურ მეურნეობებზე - ე. ი. კულაკობაზე). ამას მოითხოვს საწარმოო პირობები“. ამრიგად, ისინი ილაშქრებენ სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის წინააღმდეგ. პროფ. **მაკაროვს** კოლექტივიზაცია წარმოუდგენია: - „კოლმეურნეობანი პირველ ყოვლისა აღდგენითი მოძრაობაა. გადატაკებული და სუსტი ფენები ითვისებენ განსაზოგადოების იმ ფორმებს, სარგებლობენ მით, რომ ასწიონ თავის ცხოვრების ელემენტარულად გადატაკებული დონე, არაფერია უარყოფითი იმაში, რომ 5 წლედის ბოლოს ეს ღარიბთა მეურნეობანი დაიშლებიან (აი მაკაროვის გეზი) საშუალო დონის ინდივიდუალურ მეურნეობათა სახით“. აქედან დასკვნა ერთია: ისინი ილაშქრებენ სოფლის მეურნეობის სოციალისტურად გადახალისების წინააღმდეგ.

პროფ. ჩაიანოვიც „კოოპერატიულ გეგმა“-ში აყენებს ახალ „თეორიებს“, რომლის აზრით, ფიქრი გლეხობის კოოპერაციაში ჩაბმაზე შეიძლება მხოლოდ რამოდენიმე საფეხურის გავლის შემდეგ. კონდრატიეველები ფაქტიურად აყენებდნენ იმ თეორიას, რასაც ჩვენ ვეძახით კულაკის სოციალიზმში შეზრდას. ასე მაგალითად, სუხანოვი ამბობს: - „შეზრდის თეორია, რომელიც ბურჟუაზიულ წყობილებაში წარმოადგენდა რეფორმის - ოპორტუნისა და რენეგატობის სახის გამოხატვას - რევოლუციის ამ მხარეზე (მხედველობაში მაქვს საბჭ[ოთა] კავშირი) გახდა სოციალისტური მშენებლობის ლოზუნგი“.

აქედან დასკვნა ერთია: ის, რომ კულაკობის სოციალიზმში შეზრდის თეორია ამხ[ანავ] **ბუხარინს** (და მემარჯვენობის ლიდერებს) ნასესხები აქვთ კონდრატიევიჩინის თეორიული არსენალიდან.

კონდრატიეველების ე. წ. წონასწორობის თეორია, რაც ნიშნავს: მოხმარებასა და წარმოების სხვადასხვა დარგებს შორის არსებობს ერთგვარი წონასწორობა, კანონზომიერება, რომელსაც, მათი აზრით, ჩვენ ანგარიში უნდა გაუწიოთ - არის მარქსისტულ-ლენინური მსოფლმხედველობა? რასაკვირველია, არა, რადგან წონასწორობის თეორია ნიშნავს სინამდვილის (მხოლოდ ფაქტების აღნუსხვას) და სრულიად არ გულისხმობს მის უარყოფით მხარეების შესწავლასა და შეცვლას. ეს თეორია წამოაყენა კონდრატიეველმა პროფ. **იუროვსკიმ**. საკითხავია ეს (წონასწორობის) თეორია რად სჭირდებათ კონდრატიეველებს?

ისინი ამ თეორიით ეწეოდნენ სპეკულიაციას და უკანასკნელ პერიოდში საბჭოთა კავშირის ხელმძღვანელ საგემო პოსტებზე ყოფნის დროს აწარმოებდნენ სოც[იალიზმის] მშენებლობისათვის ხელისშემშლელ მავნებლურ მოქმედებას. გარდა ამისა, ამხ[ანაგმა] ერქომაიშვილმა მოიყვანა უამრავი მაგალითები კონდრატიეველების შესახებ, რის შემდეგ იგი გადავიდა საქართველოში კონდრატიევიშინის წარმომადგენლების მოღვაწეობის შეფასებაზე. ჩვენს სინამდვილეში საქართველოში ჩვენ გვაქვს ეკონომიურ მეცნიერებათა (საფ. კოპ.) ინსტიტუტი, რომლის ზოგიერთი პროფესორი და ლექტორი თავის ნაშრომებსა და ლექციებში არა მარქსისტულ-ლენინურად აშუქებს საკითხებს და განიცდიან კონდრატიეველობის უშუალო გავლენას. აი ფაქტებიც: „თავის შინაარსით პროფ. **გებტმანის** ნაშრომი ძლიერ წააგავს კონდრატიეველის ნამუშევარს. პროფ. გებტმანის წიგნი: - „სოფლის მეურნეობის ეკონომიკა“-ში ავტორი სავსებით ეყრდნობა გერმანელ ბურჟუაზიულ მეცნიერის - **ჰილდენბანდის** ავტორიტეტს, ჰილდენბანდის აზრით კი: - „ინდუსტრია საერთოდ ქმნის აუტანელ პირობებს მშრომელ მასისათვის“, აქედან დასკვნა ასეთია - ხელი ავიღოთ ინდუსტრიაზე. არსებითად, ჰილდენბანდის თეორია ნიშნავს პირით უკან - ფეოდალიზმისაკენ. აი ასეთ თეორიებს ანვითარებს პროფ. გებტმანი თავის წიგნში.

ქოიავას წიგნს: - „საერთაშორისო მეურნეობა და საერთაშორისო ეკონომიკა“-ს საფუძვლად არა აქვს დადებული მარქსისტულ-ლენინური მსოფლმხედველობა. პირიქით, იგი

ეყრდნობა ბურჟუაზიული მეცნიერების თეორიებზე. მეტად კურიოზულია ლექტორ გოგებაშვილის „კოოპერატიული მოსაზრებები“, რითაც იგი გამოდის წიგნში: - „სამომხმარებლო კოოპერაციის ორგანიზაცია და პრაქტიკა“. გოგებაშვილს არა აქვს ნათელი წარმოდგენა სამომხმარებლო კოოპერაციის როლზე. ამავე წიგნში (რომელიც დაიბეჭდა 1929 წელში) ავტორს მოჰყავს მეტად „ორიგინალური“ აზრი - თითქოს აღდგენის პერიოდი ჯერ არ არის დასრულებული (!). ამავე ავტორის წიგნს: „კოოპერაციის განვითარების გზები“ (რომელიც, სამწუხაროდ, ჩინებულადაა გამოცემული) შეიცავს ამრავ ლიაპსუსებს. წიგნში ლაპარაკია ჭიანჭველების ისტორიის, ნორმანების ჩვეულებების, საფრანგეთის რევოლიუციის, წალკის რაიონის კოოპერაციის, ოქტომბრის რევოლიუციის, საერთაშორისო კოოპერატიული] მოძრაობის შესახებ და სხვ. საკითხები ისეა დალაგებული, რომ მათ არავითარი კავშირი არა აქვთ ერთი მეორესთან და, რაც მთავარია, გოგებაშვილის აზრით, რუსეთის მეფის წესწყობილების შავრაზმელები მონათლულია ფაშისტებად (!) როგორ მოგწონთ გოგებაშვილის „ორიგინალური“ აზრი და შედარება. გოგებაშვილს აქვს უფრო დიდი კურიოზიც: საქონელი კოოპერაციაში მას წარმოდგენილი აქვს, როგორც ზედმეტი ღირებულების შექმნის პროცესი, წიგნი სავსეა ამდაგვარი ლიაპსუსებით.

ამხ[ანაგი] ერქომაიშვილი შეეხო აგრეთვე საქ[ართველოს] საფინ[ანსო] კოოპერატიული] ინსტიტუტის იმ ლექტორებს,

რომელთაც, მართალია მეცნიერული შრომა არა აქვთ, მაგრამ ლექციებს არა მარქსისტულ-ლენინურად აშუქებენ.

მოხსენების შემდეგ გაიხსნა კამათი.

ლექტორმა **გოგებაშვილმა** თავის გასამართლებლად მოიყვანა „მოტივად“ ის გარემოება, რომ იგი აღიზარდა კაპიტალისტურ წესწყობილების დროს და ამიტომ განიცდის ბურჟუაზიული იდეოლოგიის გავლენას. სხვათა შორის გოგებაშვილმა განაცხადა, რომ იგი სიამოვნებით იღებს ამხ[ანაგ] **ერქომიშვილის** შენიშვნებს და ეცდება მოკლე ხანში გამოასწოროს შენიშვნები. ამავე სხდომაზე გოგებაშვილმა თავი გამოაცხადა დამკვრელად.

პროფ. **ფ. გოგიჩაიშვილმა** თავისი სიტყვა დაიწყო იმით, რომ იგი კარგად იცნობს მარქსიზმს და სხვა, მაგრამ რაც მარქსიზმის წინააღმდეგ დაუწერია 90-იან წლებში, მას ვერ წაშლის. იგივე გოგიჩაიშვილი აცხადებს, რომ მას, როგორც ხანში შესულ კაცს, არ შეუძლია იყვეს დამკვრელი (თურმე, ნუ იტყვით, დამკვრელები მხოლოდ ახალგაზრდები არიან).

ვერავითარ კრიტიკას ვერ უძლებს ლექტორ **ვ. თევზაიას** გამოსვლა, რომელმაც განაცხადა, რომ ის არ შეიძლება იყვეს კონდრატიევშიჩინის მომხრე მხოლოდ იმიტომ, რომ კონდრატიევშიჩინა ნიშნავს ველიკოდერჟავნიკულ პოლიტიკას ნაციონალურ საკითხში. თევზაიამ სავსებით მიჩქმალა კონდრატიევშიჩინის მთავარი ამოცანები სახ[ალხო] მეურნეობის დარგში.

ამხ[ანაგ] აღ. ერქომაიშვილის მოხსენებამ დიდი ინტერესი გამოიწვია. კამათი ისევ გრძელდება.

კ. ლ-ბე.

გაზ. „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 1930 წლის 3 დეკემბერი.

№ 4. კონდრატიევშიჩინა ჩვენს სინამდვილეში

1930 წლის 3 დეკემბერი

3 დეკემბერს საქ[ართველოს] კოოპერატიულ ინსტიტუტში გაგრძელდა კამათი ამხ[ანაგ] ერქომაიშვილის მოხსენების ირგვლივ. ილაპარაკეს ამხ[ანაგებმა]: კვიცარიძემ, გორდელაძემ, შარიამ, მიხეილიძემ, გოგიჩაიშვილმა, თევზაიამ, რამიშვილმა და სხვებმა.

კრება განსაკუთრებულ ყურადღებით შეხვდა კამათში გამოსულ ამხ[ანაგ] გორდელაძეს. იგი დაწვრილებით შეჩერდა ჩვენი სოციალისტური მშენებლობის სხვადასხვა ეტაპებზე, გააშუქა მავნებელთა „მოღვაწეობა“ მთელი ამ ხნის განმავლობაში, რომელიც მიმართული იყო პროლეტარიატის დიქტატურის დასამხობად. ამხ[ანაგი] გორდელაძე აღნიშნავს, რომ საჭირო იყო აქ გამოსულ პედაგოგიურ ძალებს აშკარად ეღიარებინათ თავიანთი ანტიმარქსისტული წარსული და გადაჭრით გამიჯნოდნენ როგორც კონდრატიევშიჩინას, ისე მენშევიზმს. სამწუხაროდ, ეს ასე არ მოხდა. თუ პედაგოგების ერთმა ნაწილმა ამხ[ანაგ] გოგებაშვილის მეთაურობით გადაჭრით დაგმო თავისი ანტიმარქსისტული წარსული და გულწრფელად დაადგა ჩვენთან თანამშრომლობის

გზას, მეორე ნაწილი პროფ. გოგიჩაიშვილის მეთაურობით მენშევიკებისაგან გატყვეპნილ ორჭოფულ გზას გაჰყვა. **პროფ. გოგიჩაიშვილი, დოც. რამიშვილი, გამყრელიძე, თევზაია, იმნაიშვილი და მიხეილიძე** შეგნებულად უზვევენ გვერდს არსებითად დასმულ საკითხს და არ აცხადებენ გულწრფელად, თუ ვისთან არიან ისინი სოციალისტური მშენებლობის ფართოდ გაშლის პირობებში.

პირიქით, პედაგოგები, ამხ[ანაგიები] **გოგებაშვილი, მეგრელიძე, კარბელაშვილი** და სხვ. გადაჭრით ემიჯნებიან კონდრატიევშინას და გულწრფელად სდგებიან ჩვენთან აქტიურ თანამშრომლობის გზაზე.

პროფესორი გოგიჩაიშვილი იუმორისტულადაა განწყობილი

როდესაც პროფესორს მრავალრიცხოვანმა კრებამ გადაჭრით მოსთხოვა გამოემქლავნებინა თავისი პოლიტიკური ფიზიონომია, მან ოხუნჯობას მიჰყო ხელი და დაახლოებით ასე განაცხადა: მე რათ ვიქნები კოლექტივიზაციის წინააღმდეგი. ჩემთვის მამული არავის ჩამოურთმევია, ფეოდალი და თავადი მე არ ვყოფილვარ და სხვადასხვა, ისე რომ კოლექტივიზაციისაგან მე არაფერი ზიანი არ მიმიღია, ამიტომ მე არ ვიქნებოდი მისი წინააღმდეგიო. მით უმეტეს კოლექტივიზაცია გულისხმობს მსხვილ მეურნეობას და მე როგორც ეკონომისტი, რასაკვირველია, ამის მომხრე ვიქნებო. ასეთი სასაცილო არგუმენტებით მოინდომა პროფესორმა გოგიჩაიშვილმა თავის დაღწევა. არც ერთი სიტყვა იმის შესახებ, თუ რა სახის მსხვილ მეურნეობას ეხება იგი, არც

ერთი სიტყვა თავის ანტიმარქსისტულ შრომების შესახებ, რადგან როგორც პროფესორი აცხადებს, არ შეიძლება მოშალოს მისი ხელმოწერა ამ შრომებზე - აი, მისი კიდეც უფრო გამოურკვევლი და ბურუსში გახვეული პოლიტიკური კრედი.

პროფესორი გოგიჩაიშვილი ცინიკურად არის განწყობილი ლაბორატიული მეთოდისადმი. „ეხლა მკვდარი საათია, გთხოვთ, ნუ შემაწუხებთ“ - უცხადებს პროფესორი მსმენელებს მეცადინეობის დროს.

პროფესორი გოგიჩაიშვილი სიტყვით ყველაფრის „მომხრეა“, თქვენ წარმოიდგინეთ „მარქსისტიც“ -კი, საქმით კი ყველაფერს ამას ამასხარავებს, დასცინის სოცშეჯიბრებას და დამკვრელობას და სხვა. დროა ბოლო მოელოს ასეთ ამბებს და ის პროფესორები, რომლებიც არ გამოეთხოვენ თავიანთ ანტიმარქსისტულ წარსულს, ჩამოვაშორეთ ჩვენი კადრების აღზრდის საქმეს - ასეთი იყო აუდიტორიის მრისხანე განაჩენი გოგიჩაიშვილის და მისი დამქაშების მიმართ.

დოც[ენტი] რამიშვილი „ნაწყენია“

წინასწარ უნდა აღინიშნოს, რომ დოც[ენტი] რამიშვილი ძალიან დიდ პრეტენზიებს აცხადებს და ისე მოაქვს თავი, თითქოს ის არის ერთად-ერთი „ჭეშმარიტი“ მარქსისტი. გადავავლოთ მის წარსულს თვალი და ჩვენ დავინახავთ, თუ რაში მდგომარეობს მისი „ჭეშმარიტი“ მარქსიზმი.

მენშევიკების დროსიგი მიემგზავრება გერმანიაში გარკვეული მენშევიკური მსოფლმხედველობით, როგორც მარქსისტთა ჯგუფის ხელმძღვანელი. უნივერსიტეტის დამთავრებისას ეს „ჭეშმარიტი“ ორტოდოქსალური მარქსისტი“ სწერს ანტიმარქსისტულ სადიპლომო შრომას. ამის შემდეგ ჩამოდის საქართველოში და მონოპოლიას აცხადებს მარქსიზმზე. ხელმეორედ გამოსული კრებაზე ის კიდევ უფრო აღრმავებს წინა კრებაზე დაშვებულ შეცდომებს. რამიშვილი აცხადებს, რომ „მისი გამოსვლა არასოდეს ასეთი გულწრფელი არ ყოფილა“. მიუხედავად ამისა, ეს „გულწრფელი“ დოცენტი ერთი სიტყვითაც არ ეხება თავის მენშევიკურ წარსულს, არ ემიჯნება მენშევიზმს და ნამდვილ ორპირის, თვალთმაქცის როლში გამოდის. ბიძინა რამიშვილის ორჭოფულმა გამოსვლამ, რომლის იდეოლოგიური წარსულიც და აწმყოც არეულ-დარეულია, აუდიტორიის სამართლიანი გულისწყრომა დაიმსახურა.

გოი გამყრელიძე უფასო დამცველის როლში

გამყრელიძე პროფესორ გოგიჩაიშვილის ერთგული მოწაფეა, რომელიც მის ნამდვილ ეპიგონად არის გადაგვარებული.

გამყრელიძეს ვერ წარმოუდგენია, თუ პროფ. გოგიჩაიშვილი რამეში შესცდება ამ ქვეყნად. ამიტომ, როგორც ეს მოსწრებულად შენიშნა ამხ[ანაგ] გიგლა კვიციანიძემ, თუ პროფესორი იტყვის ორჯერ-ორი - ვირის თავიაო - ისიც მორჩილად დაუდასტურებს ამ სისულელეს.

არც ქურქი გამოუცვლიათ - არც გული

ცნობილი მენშევიკები - იმნაიშვილი და თევზაია, თავიანთი წმინდა წყლის მენშევიკური გამოსვლებით გამართულ დისკუსიაზე ერთხელ კიდევ ადასტურებენ იმას, რომ ისინი დამძიმებული არიან მენშევიკური იდეოლოგიით და ვერ გასწყვეტენ კავშირს მასთან. იმნაიშვილი აცხადებს, რომ ის იცავს პლეხანოვის მარქსიზმს და ამას იგი პასუხად სთვლის მის წინაშე გარკვეულად დასმულ კითხვაზე. იქვი არავის ეპარებოდა იმაში, რომ იმნაიშვილი მენშევიკ პლეხანოვის თვალსაზრისზე იდგა. მრავალფეროვანებისათვის მან პლეხანოვს ლენინიც მიუმატა. ცხადია, ასეთი მენშევიკური მანევრით იმნაიშვილი ვერ შესძლებდა საბჭოთა საზოგადოებრივობის მოტყუებას ოქტომბრის რევოლუციის მე-14 წლის თავზე. მას არ ჩამოჩება მენშევიკურად საკმაოდ გაქეცილი **ვიქტორ თევზაია**. იგი ღელავს, ბრაზობს, როგორ თუ კონდრატიევშინა, როგორ უბედავენ მას ასეთი კითხვის დასმას. რასაკვირველია, ის „სოციალისტია“ და ამიტომ არავითარი საერთო არა აქვს კონდრატიევშინასთან, რომელიც, მისი თქმით, წარმოადგენს ველიკოდერჟავნიკულ მოძრაობას და ამიტომ არავითარი საბაზი არ არის იმისა, რომ საქართველოში ვეძიოთ მისი მომხრეები. აი როგორ აყენებს ეს, უკაცრავად პასუხია, „მარქსისტი“ საკითხს.

„მარქსისტი“ მარადიული იდეების ძიებაში

ძალზე განაწყენებულია ლექტორი მიხეილიძე. როგორ გაბედეს სტუდენტებმა და ის დაიჭირეს დანაშაულობის ადგილზე. იგი კოოპერაციის ისტორიას კითხულობს. მან „გააფართოვა“ ეს პროგრამა და ფილოსოფიაში შეყო თავი. ამ დროს ის ამტკიცებდა ინგლისის მუშათა კლასის ბუნებრივ კონსერვატიზმს. ეს „მარქსისტი“ საფუძვლიანად შეუდგა იმის მტკიცებას, რომ არსებობენ მარადიული იდეები. თავის დროზე რომ გამოემჟღავნებინათ მისი ანტიმარქსისტული ქადაგი სტუდენტებს, ეს სოციალისტი მალე დაიწყებდა ლაპარაკს ზებუნებრივ ძალთა შესახებ და ღმერთის არსებობას დაადასტურებდა ალბად. მიხეილიძემ არ გასცა აუდიტორიას გადამჭრელი პასუხი. მისი ორპირული ლაპარაკი მიმართული იყო იქით, რომ თავისი ანტიმარქსისტული ფიზიონომიის რეაბილიტაცია მოეხდინა.

როგორ გვიხედავთ ასეთი შეკითხვების მოცემას?

ანტიმარქსისტული მსოფლმხედველობის დაცვა, თეორიული დომხალი მენშევიკური მანევრები და მრავალი ანტიმარქსისტული ხლამი, რაც ასე უხვად გამომდინარეობს ამ ვაჟბატონებიდან, თურმე არ წარმოადგენს იმის საკმაო საბაზს, რომ მათ აშკარად მოვსთხოვოთ, თუ ვისთან არიან ისინი სოციალიზმისათვის გადამწყვეტ ბრძოლების დროს. ამიტომ პირდაპირ აღშფოთებულები არიან პროფესორი გოგიჩაიშვილი, დოცენტები და ლექტორები რამიშვილი, გამყრელიძე,

იმნაიშივილი, თევზაია, მიხეილიძე - თუ როგორ უბედავენ და არკვევენ კონდრატიევშინასთან მათ დამოკიდებულებას. რასაკვირველია, ისინი „სოციალისტები“ არიან, „მარქსისტებიც“ და თუ გნებავთ... „ლენინელებიც“.

საფ[ინანსო] კოოპ[ერატიული] ინსტიტუტის ყველა კათედრების გაერთიანებულმა საჯარო სხდომამ სათანადოთ შეაფასა ამ ხალხის თვალთმაქცობა და თავის ბოლშევიკურ რეზოლუციაში სასტიკად დაგმო მათი ორჭოფული პოლიტიკა.

კრება მხურვალედ მიესალმა იმ პედაგოგიურ ძალებს, რომლებიც გულწრფელად დაადგნენ ჩვენთან აქტიურ თანამშრომლობის გზას და გადაჭრით უარყვეს თავიანთი ანტიმარქსისტული შეხედულებანი.

დამსწრე

გაზ. „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 1930 წლის 6 დეკემბერი.

**№5. კონდრატიევშინა საქართველოში
დისპუტი საქ[ართველოს] პედაგოგიკაში
1930 წლის 13 დეკემბერი**

13 დეკემბერს საქ[ართველოს] სახ[ელმწიფო] პედაგოგიურ ინსტიტუტში შესდგა დისპუტი კონდრატიევშინის შესახებ. ამ საკითხის გარშემო მოსმენილი იქნა ინსტიტუტის დირექტორ **ივ. ვაშიყმაძის მოხსენება.**

მოხსენების პირველ ნაწილში ამხ[ანაგი] ვაშიყმაძე შეეხო კონდრატიევების და მათ მიმდევრების კონტრ-რევოლუციონურ თეორიას და პრაქტიკას. დღევანდელი პერიოდი

ხასიათდება კლასთა ბრძოლის გამწვავებით. განსაკუთრებით ეს საგრძნობი ხდება სოც[იალიზმის] მშენებლობის ფართოდ გაშლის პირობებში. ჩვენი კლასიკური მტრები ხედავენ რა, რომ თანდათან ძლევა-მოსილი ხდება სოციალისტური მშენებლობა, ისინი ათასგვარ ხრიკებს მიმართავენ ჩვენთან საბრძოლველად. კონდრატიევშიჩინა, რომელიც საერთაშორისო იმპერიალიზმის აგენტურაა საბჭოთა კავშირში, სხვადასხვა სახით გვევლინება ჩვენი განვითარების სხვადასხვა ეტაპებზე. კერძოდ, საქართველოში კონდრატიევშიჩინა გვხვდება იდეოლოგიის სფეროში. უკეთ საქართველოში კონდრატიევშიჩინა ეძმობილება ანტიბოლშევიკურ პარტიებს: მენშევიკების, ეროვნულ-დემოკრატიების, სოც[იალისტ]-ფედერალისტების, კადეტების და სხვა ჯურის ანტი-საბჭოთა იდეების მატარებელ პარტიების უზადრუკ ნაშთებს.

ყოფილების თაიგული

საქ[ართველოს] პედ[აგოგიურ] ინსტიტუტში ასწავლიან თითქმის მეცნიერების ყველა დისციპლინებს (იშვიათ გამონაკლისის გარდა) დაწყებული მათემატიკიდან და გათავებული სახვითი ხელოვნებამდე. ამავე დროს აღსანიშნავია, რომ ინსტიტუტში თავმოყრილია (პედაგოგებათ) ყველა ყოფ[ილი] ანტი-ბოლშევიკურ პარტიების წარმომადგენლები. პროფესურას შორის შეხვედრით ყოფ[ილ] კადეტს, ყოფ[ილ] გენერალს, ხვთის მორწმუნეს, მენშევიკების, ეროვნულ-დემოკრატიების, ფედერალი-სტების და სხვა პარტიების ყოფილ ლიდერებს, ეს გარემოება კი

თავისებურ დაღს ასვამს ინსტიტუტის პროფესურის დიდი ნაწილის მოღვაწეობას. ჩვენი პროფესურის დიდი ნაწილი პოლიტიკურად ვითომ პასიური ელემენტებია, ეს კი, ფაქტიურად, უდრის პოლიტიკურ აქტივობას, რადგან ამ პასიობაში მოსჩანს მათი პოლიტიკური ფიზიონომია და ამ პასიობით ისინი აკეთებენ პოლიტიკას. ინსტიტუტის პროფესურის დიდ ნაწილს ახასიათებს წმინდა აკადემიზმი და პოლიტიკურ სფეროდან მოწყვეტა. ესეც თავისებური პოლიტიკაა. ეს ამტკიცებს, რომ მათ ვერ გამოუნახავთ საერთო ენა ახალ ცხოვრებასთან. პროფესურის დიდ ნაწილს ახასიათებს **სოც. მშენებლობის პრაქტიკიდან მოწყვეტა**. ესეც თავისებური პოლიტიკაა, პოლიტიკური პასიობის ქესტია. პროფესურის დიდი ნაწილი იმდენად მოწყვეტილი აღმოჩნდენ სოც[იალიზმის] მშენებლობის პრაქტიკიდან, რომ მათ ვერ შესძლეს სამოსწავლო პროგრამის შედგენა სოც[იალიზმის] მშენებლობის პრაქტიკასთან დაკავშირებით (ჩვენ არ ვიცნობთ პრაქტიკას).

80 პროც[ენტი] არაა მარქსისტია

ინსტიტუტის პროფესურის 80 პროცენტი არამარქსისტული სოფლმხედველობის ხალხია, ნაწილი მარქსიზმს მტრულად უცქერის, ხოლო პროფესურის ერთი ნაწილი არც კი იცნობს, რა ხილია მარქსიზმი. ამის გამო ზოგიერთ პროფესორსა და მეცნიერების სხვა მუშაკს ჰგონია, რომ მარქსიზმი არის მარტო პოლიტიკური სოფლმხედველობა და მისი გამოყენება არ შეიძლება ბუნების მეტყველების, მეცნიერების რომელიმე სხვა

დარგში. მარქსიზმისადმი ასეთ უყურადღებობას ბოლო უნდა მოეღოს. მარქსიზმი ფართოდ უნდა შეიჭრას მეცნიერების ყოველ დარგში, უნდა დაისვას საკითხი მეცნიერების დისციპლინათა რეკონსტრუქციის შესახებ.

ევროპის ორიენტაციის ხალხი

მეცნიერების ერთ ნაწილს (და, სამწუხაროდ, დიდი ნაწილი) ახასიათებს მარქსიზმის განგებ არგაგება. ისინი მისდევენ პოზიტივიზმს, ეკლექტიზმს, იდეალისტურ სოფლმხედველობას. იყო შემთხვევები, როდესაც პროფესურა სტუდენტობას უსახელებდა არა მარქსისტულ ნაშრომებს. ამავე დროს ნაციონალისტურ სულისკვეთებით გაჟღენთილი პროფესურა მოწადინებული იყო, რომ სტუდენტებისათვის შეემაგებია რუსული ენა. ამის გამო მეცნიერულ ნაშრომებს ასახელებდნ მხოლოდ ევროპულ ენებზე, მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი წიგნები რუსულადაც მოიპოვებოდა. ამავე დროს ზოგიერთი პროფესორები თავის ნაშრომებს ბეჭდავენ უცხო ენებზე.

პროფესურის სამი კატეგორია

ამის შემდეგ ამხ[ანაგი] ვაშაყმაძე გადადის ინსტიტუტის პედ[აგოგიური]-პერსონალის პოლიტიკურ დიფერენციაციაზე. ინსტიტუტის პროფესურას იგი ჰყოფს სამ ფენად:

მემარცხენე პროფესურა

პირველ ფენას მიეკუთვნება ის ხალხი, რომელიც თანაუგრძნობს საბჭოთა ხელისუფლებას, აქტიურად თანამშრომლობს მასთან და ხელს უწყობს პარტიისა და ხელისუფლების ღონისძიებათა გატარების საქმეს. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ისინი მთელი თავის არსებით შეუერთდნენ ოქტომბერს და სხვ.

ჭაობი

პროფესურის მეორე ფენა მომხსენებლმა მოათავსა ჭაობში. ეს ის ხალხია, რომელთა პოლიტიკური ფიზიონომია გამოურკვეველია. ისინი ჯერ კიდევ მერყეობენ, ორჭოფობენ და ვერ გადაუწყვეტიათ საბოლოოთ, რომელი გზა აირჩიონ.

მემარჯვენეები

პროფესურის მესამე ფრთა არის მემარჯვენეები, ხალხი რომელიც მტრულად არის განწყობილი ჩვენს მიმართ. პროფესურა, რომელიც თავის პრაქტიკული და მეცნიერული მუშაობით ხელს უშლის ახალ კადრების რევოლუციონურ მარქსიზმის ნიადაგზე აღზრდას. ეს ხალხი გამოხატავს დრომორჭმულ ქვეყნის სოფლმხედველობას.

„მე ძველი კაცი ვარ,“

„რით ვერ გაიგეთ, რომ მე თქვენი არაფერი არ მწამს“

მემარჯვენე პროფესურას ბელადობს პროფ. გრ. წერეთელი და პროფ. ივ. ჯავახიშვილი.

პროფ. გრ. წერეთელი გულმოდგინეთ იცავს ძველ ანტიურ ქვეყანას, პროფესორი სავსებით ძველ ქვეყანას ეკუთვნის და სულდგმულობს მათი. როდესაც სტუდენტები შეეკითხნენ პროფ. წერეთელს: „შეუძლია თუ არა მას გახდეს თანამედროვე კაცი“, მან ამაყად განაცხადა: „მე ძველი კაცი ვარ“ -ო. საოცარია, თუ როგორ გამოსცა ამ კაცის წიგნი ყოფ[ილმა] უნივერსიტეტმა, სადაც იგი აწვითარებს ანტიმარქსისტულ შეხედულებებს. მას არ სწამს ლიტერატურის კლასიკური და სოციალური განხილვა, არამედ მწერლობას იგი იხილავს წმინდა ფორმალისტური თვალსაზრისით, არავითარი კლასიკური მიდგომა, თითქოს ლიტერატურა თავისთავად ვითარდებოდეს და იგი დაშორებული იყვეს სოც[იალიზმის] ეკონომიკური ფაქტორებიდან. მას სწამს, რაღაც „ზესშთაგონება“ და იმით ხსნის ლიტერატურის განვითარებს. პროფესორი ოცნებობს ანტიურ ქვეყანაზე და გატაცებით მოსწონს ყოველივე ძველი და სძაგს ახალი ქვეყანა. წერეთელს არა ნაკლებ უყვარს ეკლესიები და დაჯინებით სწამს ღმერთის არსებობა. ის სისტემატიურად დადის ეკლესიაში, ატარებს ხატს და არის საეკლესიო საბჭოს საპატიო წევრი. ამავე დროს არ სწამს არავითარი ნებაყოფლობითი საზოგადოება.

არაფერი არ სწამს საერთოდ სოციალისტურ მშენებლობის საქმის. როდესაც კომკავშირელებმა მას მიმართეს, შეეწირა რაიმე რემედასის ფონდში, მან მკვახეთ უპასუხა: „რით ვერ გაიგეთ, რომ მე თქვენი კაცი არა ვარ და თქვენი არაფერი არ მწამსო“ (ალბად საეკლესიო შემოწირულებას დიდი ხალისით შეაგროვებდა).

პროფ[ესორი] თავის მეთოდოლოგიით და ბუნებით არ არის ახალი ქვეყნის წარმომადგენელი. რა თქმა უნდა, ასეთი კაცი ჩვენ ვერ აღგვიზრდის სოც[იალიზმის] მშენებლობისათვის გამოსადეგარ კადრებს.

„მკვახეთ უპასუხე,

რადგან დაწინაურებული მუშა მეგონება“!

მემარჯვენე პროფესორების ბელადათ უნდა ჩაითვალოს აგრეთვე პროფ. **ივანე ჯავახიშვილი**. მისი თეორიული და პრაქტიკული მუშაობა დიდი ხანია, რაც გამორკვეულია. მას არა თუ სწამს მარქსიზმი, არამედ უნივერსიტეტის რექტორად ყოფნის დროს (1926 წლამდე) იგი ენერგიულად იბრძოდა, რომ უნივერსიტეტში მარქსიზმი არ შემოჭრილიყო. მისი რექტორად ყოფნის დროს უნივერსიტეტში არ წაკითხულა არც ერთი მარქსისტული ლექცია და პროფესურის შორის არ იყო არც ერთი მარქსისტი. პროფ. **ივ. ჯავახიშვილი** თავის წიგნში „საქართველოს საზღვრები“ ერთგულ დამცველად გამოდის მენშევიზმისა და საჭიროდ მიაჩნია მენშევიკურ საქართველოს სომხეთთან ბრძოლის აუცილებლობა. პროფ. **ივ. ჯავახიშვილი**

წინააღმდეგი იყო უნივერსიტეტის რეორგანიზაციის (ასევე კონსერვატიზმით ხვდება იგი ხელისუფლების სხვა ღონისძიებებსაც). ამ პროფესორის სწავლების პროგრამა არ შეეფერება სოც[იალიზმის] მშენებლობისათვის დაჩქარებით კადრების მომზადების საქმეს. პედ[აგოგიური] ინსტიტუტის მე-3 კურსზე მას უნდოდა წელს წაეკითხა ლექციები მხოლოდ ქუთაისის ეკლესიის გუჯრების შესახებ. როდესაც მას მიმართა ინსტიტუტის სამოსწავლო ნაწილის გამგემ, ამხ[ანაგ] **გ. თავზარაშვილმა**, რომ ასეთი ვიწრო პროგრამით სწავლება ყოვლად შეუძლებელია, ასეთი პროგრამა მეცნიერული მუშაკების საქმეა და რა სტუდენტებისო, მაშინ პროფესორმა უპასუხა: „ჯერ გამოცდა ჩამაბარე და მერე მელაპარაკეო“. ამის შემდეგ ჯავახიშვილს გადასცეს, რომ ამხ[ანაგი] თავზარაშვილს დასრულებული აქვს უმაღლესი სასწავლებელიო, მაშინ ჯავახიშვილმა განაცხადა, რომ „მე ასე მკვახეთ მისთვის უპასუხე, რომ დაწინაურებული მუშა მეგონაო“. იგივე პროფესორი ვერ ითმენს თავის მონოპოლიის დანგრევას, მან დიდი წინააღმდეგობა გაუწია ინსტიტუტს **ს. კაკაბაძის** ლექტორად მოწვევის საქმეში.

პროფ. ივ. ჯავახიშვილის ირგვლივ თავს იყრის მემარჯვენე პროფესურა, საბჭოთა ხელისუფლებისადმი მტრულად განწყობილი ხალხი. მართალია, ზოგიერთები ცდილობენ თავი დააღწიონ ჯავახიშვილის გავლენას, მაგრამ მათ ჯერაც ვერ გადაუდგამთ გადამწყვეტი ნაბიჯები.

წიგნი ნიკოლოზ I-ლის შესახებ

პროფ. პოლიექტოვი წარსულში ეკუთვნოდა პროფესურის მემარჯვენე ფრთას, მაგრამ ეხლა მარცხნივ იხრება. საინტერესოა მისი აზრი, რას იტყვის იგი წარსული შეცდომების შესახებ. მას დაწერილი აქვს სქელ ტანიანი წიგნი ნიკოლოზ I-ლის შესახებ.

„როგორ გაუძლებს საქართველო მზის სხივებს“

პროფ. ს. დანელია სუბიექტურად ცდილობს, ჩვენთან იყვეს, მაგრამ ობიექტურად პირიქით გამოუდის. მისი ნაშრომები ინტიმარქსისტულია. ამ პროფესორის სოფლმხედველობა ნათლად გამოსჭვივის მის წიგნში - „ვაჟა-ფშაველა და ქართველი ერი“, სადაც იგი სწერს: „სად ქართველი და სად მისტიციზმი. განა საქართველოს მზის სხივებს მისტიციზმი გაუძლებდა“, სად სჩანს აქ მარქსიზმი, რა შუაშია მზე, სად არის კლასიკური მიდგომა? იმავე წიგნში იგი ანვითარებს ანტიმარქსისტულ აზრებს: „ქრისტემ მოაბრუნა კაცობრიობა და წარმართა იგი მომავლისაკენ“, რაც მთავარია, მისი წარმოდგენით „სინდისი უდრის საწარმოო ურთიერთობას“ - ნასესხები სინდისით ისტორია არ შეიქმნებაო“ - სწერს დანელია იმავე წიგნში.

გამოურკვეველია ს. ყაუხჩიშვილის პოზიცია, იგი ჩვენთანაც არის და მემარჯვენეებთანაც. საბოლოოთ ჯერ-ჯერობით მემარჯვენეებისგან თავი ვერ დაუხწევია. პროფ. დ. უზნაძე სუბიექტურად ცდილობს ჩვენთან იყვეს, მაგრამ თეორიულად და იდეოლოგიურად დაშორებულია

მატერიალისტურ სოფლმხედველობისაგან. იგი გულმოდგინეთ უმტკიცებს სტუდენტობას, რომ არ არის მარქსისტული ფსიქოლოგია. დოც. ვ. კოტეტიშვილს იტაცებს ნაციონალისტური სულისკვეთება, ლაპარაკობს ქართველი ხალხის შესახებ და არა საქართველოს მშრომელებზე. მის ნაშრომებში სჩანს მარქსიზმი. იდეოლოგიურად უახლოვდება ფედერალიზმს (რომლის წარმომადგენელიც იყო წარსულში). პროფ. გ. ნიკოლაძე წარსულში ხელმძღვანელობდა გეოგრაფიულ საზოგადოებას, რომელიც იყო ნაციონალისტური საზოგადოება, ეხლა რას ფიქრობს, გამოურკვეველია. ლექტორი კეცხოველი გატაცებულია საქართველოს სილამაზით და ნაციონალიზმის ჭაობში ვარდება. ასეთივე განწყობილებით არის აღჭურვილი გ. ქიქოძე.

ჭაობის დახასიათება

ამ ჯგუფს ეკუთვნის პროფ. გებტმანი. იგი უკვე განიარაღდა, მაგრამ საჭიროა მისი შეიარაღება. პროფ. მოსეშვილი ხელს არ უწყობდა ახალი კადრების წამოწევას (ქიმიკში). პროფ. ბენაშვილი (ყოფ[ილი] გენერალი) გვიჩვენებს თავის პოლიტიკურ ფიზიონომიას. ჭაობში მოთავსდება აგრეთვე დოც. ზანდუკელი, კაჭარავა, ჯანელიძე, ამირანაშვილი, პროფ. ჩუბინაშვილი და სხვ.

მემარცხენეთა ფრთა

პროფესორთა მემარცხენე ნაწილის საუკეთესო წარმომადგენელია პროფ. გ. ნათაძე რომელიც ყოველმხრივ

ცდილობს ... მოსვლას. დოც. **მოსე გოგიბერიძე** - ჩქარი ნაბიჯით გვიახლოვდება, მაგრამ ჯერ კიდევ არ მოსულა მთლიანად. დოც. **კ. ბაქრაძე** პოლიტიკურად პასიურია. პროფ. **კ. კეკელიძე** ცდილობს მარქსისტული ენით ალაპარაკდეს. პროფ. **შალვა ნუცუბიძე** საბჭოთა ხელისუფლების 1-ლ დღიდანვე სდგას ჩვენს პლატფორმაზე, მაგრამ მეთოდოლოგიურად არ არის განთავისუფლებული იდეალისტური სოფლმხედველობისაგან. პროფ. **თვალჭრელიძე** ენტუზიაზმით მუშაობს, რაც ჩვენც გვახალისებს.

ამხ[ანაგმა] **ვაშაყმაძემ** დაახასიათა აგრეთვე პროფესურის სხვა წარმომადგენლებიც და მოუწოდა მათ, რომ საბოლოოდ ამოირჩიონ გზა, თუ ვისთან არიან ისინი სოცმშენებლობის ფართოდ გაშლის პირობებში.

ამხ[ანაგ] **ვაშაყმაძის** მოხსენების შემდეგ გაიხსნა კამათი, რომელიც ისევ გაგრძელდა.

გაზ. „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 1930 წლის 16 დეკემბერი

**№ 6. 1930 წლის 13-17 დეკემბერს თბილისის სახელმწიფო
პედაგოგიურ ინსტიტუტში
გამართული დისკუსიის სტენოგრამიდან
1930 წლის 13 დეკემბერი**

ივანე ვაშაყმაძე [საქართველოს სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის რექტორი, წითელი პროფესორი]:
ქართული ისტორიოგრაფიის მთავარი წარმომადგენელი არის

პროფ. ივ. ჯავახიშვილი. იდეოლოგიურად ის ძველი ფეოდალურ-ნაციონალისტური ქვეყნის წარმომადგენელია. მეთოდოლოგიურად მხოხავი ემპირისტია და ანტიმარქსისტი. განზოგადოებას და სინთეტიურ აზროვნებას ის გაურბის, ხოლო თუ მის ნაშრომებში შეხვდებით სინთეტიურ აზროვნებას, ის აუცილებლად ნაციონალისტური ბუნების იქნება. ამის გამო ისტორიული აზროვნება საქართველოში 1921 წლამდე ძალზე ჩამორჩენილი იყო და ნაწილობრივ ივ. ჯავახიშვილის მეოხებით ეხლაც ჩამორჩენილია. მრავალი წიგნები იწერებოდა, მაგრამ მათ ქონდათ უმთავრესად ხასიათი ფაქტების შემოწმების-გენეალოგიის აღდგენისა, თარიღების გამოკვლევის და მეფეების პირადი ცხოვრების აღწერის.

უმთავრესად ასეთ ჩამორჩენილობაში ბრალი მიუძღვის პროფ. ივ. ჯავახიშვილს, თუმცა ჩვენ არ უარვყოფთ, რომ ფაქტების შეგროვების მხრივ ივ. ჯავახიშვილს აქვს დიდი ღვაწლი – მაგრამ მხოლოდ ფაქტების შეგროვების მხრივ. ამიტომ ივ. ჯავახიშვილის ისტორია არ არის ისტორია როგორც მეცნიერება. საქართველოს მეცნიერულ ისტორიის დამწერს ჯერ კიდევ უცდის საქართველოს ისტორია. ჯავახიშვილი და მისი მიმდევრები არ იცნობენ საზოგადოებრივ ფორმაციას, კლასთა ბრძოლის პრობლემებს. ისინი ისტორიის პერიოდიზაციას ქრონოლოგიის მიხედვით ახდენენ. ისტორიის ასეთი მეთოდოლოგია მე-18 საუკუნის ისტორიოგრაფიის მეთოდოლოგიას არ სცილდება და, რა თქმა უნდა,

წარმოადგენს რეაქციონურ მიმართულებას. საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ ი. ჯავახიშვილმა მრავალი ნაშრომი გამოუშვა. მაგრამ წინმსვლელობა მეთოდოლოგიის მხრივ სრულიად არ ემჩნევა. მისი საქართველოს ეკონომიური ისტორია სრულიად უვარგისია. ეს არ არის ეკონომიური ისტორია, რადგანაც მასში ეკონომიკა სრულიად არა გაგებულნი სწორად და მეთოდოლოგიურად, ჯავახიშვილის შემოქმედებაში წინსვლა კი არა, უკან დახევია.

ჟურნალი „მნათობი“, 1931, №1-2, გვ. 202-216.

1930 წლის 14 დეკემბერი

პეტრე შარია [კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს მაღალი რანგის ფუნქციონერი, საქართველოს კპ (ბ) ცენტრალური კომიტეტის მეორე მდივანი, ლავრენტი ბერიას უახლოესი თანამებრძოლი]: არ შემემლო იმ მოკლე დროის განმავლობაში და სხვა და სხვა პირობების მიხედვით, არ მქონდა შესაძლებლობა, გავცნობოდე ყველა პროფესორის ნაწარმოებს, რომლებზედაც აქ იყო ლაპარაკი, მაგრამ ზოგიერთი პროფესორის გამოსვლა მე მამლევს საშუალებას, შევეხო მათ იდეოლოგიურ ფრონტს. უმთავრესად ორ პროფესორზედ, რომლებიც ლაპარაკობდნენ, თუ როგორი იყო მათი მუშაობა, აგრეთვე, მათი მოღვაწეობა, როგორი არის მათი იდეოლოგიური ფრონტი. ისინი ეწევიან პოლიტიკურ საბოტაჟს. კრებაზე არ მოისურვეს დასწრება. ესენი გახლავთ ივანე

ჯავახიშვილი და გრიგოლ წერეთელი. ეს ხალხი, მართალია, ჩვენ უნდა გამოვიყენოთ უმაღლეს სასწავლებლებში იმისათვის, რათა თავიანთ პოლიტიკური ბაგაჟი დამალონ, არ გამოაშკარავონ, მაგრამ სად არიან, როდესაც აქ მათზეა ლაპარაკი. მათ არ იკადრეს მოსვლა. ეს არის პოლიტიკური საბოტაჟი. აკადემიური საბოტაჟი მაშინ იქნებოდა, თუ ისინი თავს დაანებებდნენ აკადემიურ ფორმებში მუშაობას და არ მოვიდოდნენ ლექციებზე. აი, თავიანთი რეაქციონური იდეოლოგია აქ გამოაშკარავეს მათ. აი, ეს აქტი არის პოლიტიკური აქტი და მას ჩვენ აუცილებლათ სათანადო შესაბამისი უნდა მივსცეთ.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 79.

1930 წლის 14 დეკემბერი

ცხაკაია [სტუდენტი]: მე მინდა ჯავახიშვილზე და მის სკოლაზე ვილაპარაკო. და ის შემცდარი აზრი, რომელსაც ატარებს დღეს პროფ. ჯავახიშვილი თავისი მიმდევრებით. აქ ლაპარაკობდენ, რომ პროფ. ჯავახიშვილი დიდი მეცნიერია, ეს სთქვა სიმონ ხუნდამემ და ასევე განიმეორა მეგრელიძემაც, მაგრამ მე ვლაპარაკობ, რომ ეს მხოლოდ შირმაა, თორემ ეს კაცი არ წარმოადგენს ისეთ დიდ პიროვნებას, როგორც ზოგიერთებს გონიათ და არც ასეთი დიდი მეცნიერია. მისი მთელი წიგნები არის ემპირიული ფაქტები, ემპირიული

ფაქტების დამგროვებელი. მას არ გააჩნია მეთოდი სწორი გაგებით. და ჩვენ კი ვიცით მარქსისტული თეორია, სადაც ლაპარაკი არის, რომ ფაქტები აუცილებლად ერთი მეორესთან უნდა იყოს მჭიდროდ დაკავშირებული და ერთი მეორისადმი დაუკავშირებლობა ჩვენ არაფერს არ მოგვცემს. ჯავახიშვილს კი აქ არავითარი კავშირი არა აქვს. ისტორიული მატერიალიზმი ეს ისეთი მეცნიერება არ არის, რომელიც დიალექტიურ მატერიალიზმს ვერ შეითვისებს. ჩვენ გვინდა გარკვევით იქნეს ეს წინააღმდეგობა, კლასთა ბრძოლა გარკვევით იყოს ნაჩვენები.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 173.

1930 წლის 15 დეკემბერი

სიმონ ჯანაშია: ამხ. მომხსენებელმა განიხილა ერთი ჯგუფი, რომელსაც ეწოდება ჯავახიშვილის ჯგუფი და მე სწორეთ ამ ჯგუფს მიმაკუთვნა. მე უნდა განვაცხადო, რომ ივანე ჯავახიშვილის უდიდესი პატივისცემა მაქვს, მან დიდი შთაბეჭდილება დასტოვა ქართულ ისტორიულ მატერიალიზმში. მე პატივს ვცემ მას, როგორც კარგ, ნიჭიერ მეცნიერს, მაგრამ მე არავითარი საერთო არა მაქვს ამ ჯგუფთან და მათი ინტერესები ჩვენ არ გვაქვს. ჩვენი საზოგადოებრივი ურთიერთობა განსაზღვრული არის იმ ფაქტით, რომ ჩვენ გვიხდება მუშაობა ერთ და იმავე ინსტიტუტში საქართველოს კათედრის ადგილიდან: არ არის საკმარისი! (ტაში).

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცლები 169-170.

1930 წლის 15 დეკემბერი

დემეტრე შვილი [სტუდენტი]: რაც შეეხება ჯანაშიას გამოსვლას, თავისი განცხადება დაიწყო დალაგებით, ფიქრში არ გადავცდეთ. ეს საკმაოდ დარჩენილი ინტელეგენტია. თქვენ დარჩენილი ხართ ისევ ინტელეგენციის წრეში. ჩვენ თქვენ ვიცნობთ. თქვენ ხართ ბურჟუაზიის შემეცნების. თქვენ ჯავახიშვილზედ არაფერი სთქვით, თქვენ სთქვით, რომ არ ვცემ პატივს მის შემეცნებას. ეს ყველამ გაიგო. ჩვენ ეს არ გვინდა, ჩვენ გვინდა გავიგოთ, ხართ თუ არა მიმდევარი მატერიალური დიალექტიკის, სცნობთ თუ არა, რომ ეს არის ნამდვილი პროლეტარიატის კლასის დიალექტიკა, თქვენ ეს არ სთქვით. ხართ თუ არა მომხრე ჯავახიშვილის. აგრეთვე ჩვენ ვიცნობთ თქვენ ნაწარმოებს, როგორც არის „შადური“, „დამპატიჟე“, ჩვენ კარგად ვიცნობთ ჯავახიშვილის შემოქმედებას (ხანგრძლივი ტაში). მე უნდა მოგახსენოთ პროლეტარიატის ნებისყოფა. პროლეტარიატი შორს მჭვრეტელი არის... საჭირო არის გონს მოხვიდეთ მეცნიერებაში. არ შეიძლება გატარება ნაციონალურ იდეოლოგიის.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 189.

1930 წლის 15 დეკემბერი

გაბუნია [სტუდენტი]: აქ გამოვიდნენ სხვადასხვა პროფესორები, როგორც არის ჯანაშია და სხვები. ჯანაშიამ წაიკითხა ლექცია მშვენიერად. ჯანაშიას აკადემიურ ცოდნას ჩვენ აქ არ ვეხებით, მხოლოდ ჩვენ გვინდა, როგორი თვალსაზრისის არის. პატივცემული ჯანაშია არის ახალგაზრდა კაცი და მან უნდა შეითვისოს დიალექტიური მატერიალიზმი და არა მარტო ფაქტების აღწერებით, როგორც ეს აქვს თავის წიგნებში პროფ. ჯავახიშვილს. შემდეგ პროფ. ყაუხჩიშვილის გამოსვლა. ის სრულებით არ შეხება იმ საკითხებს, რომელიც დღეს სტუდენტებს აინტერესებს, ე.ი. როგორი კავშირი აქვს ჯავახიშვილის სკოლასთან.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცლები 204-205.

1930 წლის 15 დეკემბერი

ნიკო ბერძენიშვილი: მე თვითონ კარგად არ ვიცი, თუ რომელ დაჯგუფებაში ვარ, მაგრამ მართალი უნდა მოგახსენოთ, რომ არ ვიცი, რომელ დაჯგუფებაში მომათავსა პატივც. მომხსენებელმა პროფ. ივ. ვაშაყმაძემ (ვაშაყმაძე: ჯავახიშვილის). თუ ჯავახიშვილის ჯგუფში ვარ, უნდა განვაცხადო, რომ ჩემი აზრი არის სამწუხარო. მე არ უნდა მოგეთავსებინეთ ჯავახიშვილის ჯგუფში ... არა, მე წავიკითხავ. მე ვიყავი რევოლუციონერი და ვაპირებ ყოფნას რევოლუციასთან როგორც პოლიტიკურად, ისე იდეოლოგიურად. მე სამსახურად

ვფიქრობ, ამისათვის მზად ვარ. ამაში შეგიძლიათ თქვენ დარწმუნებული იყოთ. უკანასკნელი, რაც შეეხება ჩემს დამოკიდებულებას პროფ. ივანე ჯავახიშვილთან, ასეთი არის. მე მას უღრმეს პატივს ვცემ, როგორც ჩვენს ხელმძღვანელს, განსაკუთრებით ისტორიის დარგში, მაგრამ ყველა ეს მე სრულიად არ მიშლის ხელს არ გავიზიარო მისი იდეოლოგიური კონცეპცია (ადგილიდან: ძირს, ძირს, ძირს, ძირს!).

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცლები 212-214.

1930 წლის 15 დეკემბერი

მელაძე [სტუდენტი]: როდესაც სოციალისტურ ფრონტზე ჩვენ ვაწარმოებთ კლასობრივ შეტევას, მაშინ თვითეული ჩვენთაგანი გარკვეულ გზას უნდა ადგეს და თვითეულმა უნდა იცოდეს, თუ ვინ როგორია და რას წარმოადგენს, ვინ ვისთვის იბრძვის. საჭიროა მისი პოლიტიკური ფიზიონომიის გამომკარავება. საჭიროა იმათი ფიზიონომიის გამომკარავება, რომლებიც ფიქრობდნენ ჯოჯოხეთის მანქანების დადგმას და რომლითაც ფიქრობდნენ, აფეთქებინათ ჩვენი მშენებლობა. ასე მესმის საკითხი. ეხლა მე რეგლამენტი მითავდება, მაგრამ მე მინდა ვილაპარაკო ზოგიერთ ლექტორებზე. მათ არ ესმით ესტ... მათ უნდათ, დაიცვან თავიანთი დისტრადიცია. მე აქ გამოსულ უკანასკნელ

დოცენტს უნდა ველაპარაკო, ეს არის გაგება ჯავახიშვილის აგენტობის. აქ გამოსული მთელი რიგი მეცნიერებისა იყო ჯგუფი ჯავახიშვილის თეორიის დამცველების. ისინი არიან ფორმალისტები, არიან ძველი რეაქციონერები, ანტისაბჭოთა აზრს იცავენ, ასაბუთებენ ჯავახიშვილს...

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცლები 215-216.

1930 წლის 17 დეკემბერი

ყალიჩავა [ასპირანტი]: შემდეგ რას წარმოადგენს წერეთელი და ჯავახიშვილი. მე ვიცი ერთ ერთი ფაქტი. როდესაც რუსეთმა, საბჭოთა ხელისუფლებამ დაკარგა ლენინი, მაშინ ჩვენი გრ. წერეთელი და ჯავახიშვილი მოგროვდნენ და ლაპარაკობდნენ, რომ გავკეთდით ხალხი, ლენინი მოკვტაო. ეს არის კონტრევოლიუციონერი, ის მეთაურობს იმას, ვინც ჩვენს წინააღმდეგ მოდის. დასკვნა ჩემი ასეთი არის, რომ ჯავახიშვილი და წერეთელი არის ამკარა მავნებლები. ჩვენ კი ვერ დავგამარცხებ ვერავითარი დაბრკოლება, გადავლახავთ ყველაფერს და წავალთ წინ სოციალიზმისაკენ.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 264.

1930 წლის 17 დეკემბერი

ხარატიშვილი [ასპირანტი]: პროლეტარიატი მუდამ ყოფილა და იქნება გულახდილი და არ შეუშინდება

არავითარი დაბრკოლებას, როგორც ამას ფიქრობენ ჩვენი მტრები ჯავახიშვილი და წერეთელიც (ტაში).

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 269.

**№ 7. ივანე ჯავახიშვილის წერილი ფილიპე მახარაძეს
კონდრატიევშიჩინასთან დაკავშირებით თბილისის
სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის
ხელმძღვანელობის მიერ მისი დევენისა და სამსახურიდან
დათხოვნის თაობაზე**

**1931 წლის 7 ივლისი
დიდად პატივცემულო
ფილიპე!**

მთელი აწ დამთავრებული აკადემ[იური] წლის განმავლობაში ტ[ფილისის] ს[ახელმწიფო] პედაგ[ოგიური] ინსტიტუტის] დირექტორატი გააფთრებულსა და დაუნდობელ ბრძოლას აწარმოებსდა ჩემ წინააღმდეგ: საჯარო სხდომებზე სიტყვიერად და პრესაშიც დირექტორმა და სასწავლო] ნაწილის გამგემ და ზოგ სხვა თანამდ[ებობის] პირთ ჩემი სამეცნიერო ნაშრომები უვარგისად აღიარეს, მე პირადად მემარჯვენე პროფესორად გამომაცხადეს, კონდრატიევის და მავნებელთა ჯგუფის თანამოაზრედ მომნათლეს. ამას ზედ განათ[ლების] სახ[ალხო] კომისარიატის კოლეგიის დადგენილება დაერთო, რომელიც განათ[ლების] კომის[რის] მოადგილის გეგენავას ხელმოწერილი, გაზეთებში გამოქვეყნდა. ამ დადგენილებით

ზემოაღნიშნული მიზეზებით სხვებთან ერთად მეც პირადად პედ[აგოგიური] ინსტიტუტის პროფეორთა შემადგენლობითგან მოხსნილი ვარ, ვითარცა ცხადი მემერჯვენე პროფესორი და სოციალ[ისტური] კადრების მოსამზადებლად გამოუდგარი მასწავლებელი.

რასკვირველია, მე ჩემ თავს უფლებას ვერ მივცემ, ჩემი სამეცნიერო ნაშრომების ღირსების შეფასება ვიკადრო, მაგრამ არა მგონია მთელი ჩემი ხანგრძლივი მუშაობის განმავლობაში, რომელიც ყოველთვის სამეცნიერო და პედაგოგ[იური] მოღვაწეობით განისაზღვრებოდა, საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების ათი წლის არსებობის განმავლობაშიც ვინმესთვის რაიმე საბუთი მიმეცეს ჩემ წინააღმდეგ წამოყენებულ ბრალდებათა და მიღებული სასტიკი დადგენილების გასამართლებლად. მით უმეტეს კონტრაქტიველებთან საერთო არაფერი მაქვს და მავნებლობას სრულ უგუნურებად ვთვლიდი და ვთვლი ეხლაც. უკვე მას შემდგომ, რაც პედ[აგოგიური] ინსტიტუტის დირექტორატმა ჩემი სამეც[ნიერო] მოღვაწეობის აბუჩად აგდება და გამასხარავება მოიწადინა, მე თვითონაც იქ მუშაობისათვის თავის დანებება გადაწყვეტილი მქონდა. ვუცდიდი მხოლოდ აკად[ემიური] წლის დამთავრებას. ეხლა ეს საკითხი განათ[ლების] კომ[ისარიატის] კოლეგიის დადგენილებამ გადასწყვიტა. მე, რასაკვირველია პედ[აგოგიურ] ინსტიტუტში დაბრუნებაზე არ ვოცნებობ. მაგრამ ვუცდი, დადასტურებული იქმნა კოლეგიის ეს დადგენილება ს[აქართველოს] სსრ. მთავრობისა და პარტიის

სათანადო ორგანოების მიერ თუ არა. უკვე თვეზე მეტია მაგრამ არ ისმის რა, არ ვიცი, მთავრობისა და პარტიის ორგანოებსაც ზედმეტად მიაჩნიათ ჩემი სამეცნიერო მუშაობა, თუ ისინი ამ შეხედულებას არ იზიარებენ? იმ გამოურკვეველი მდგომარეობის გამო, რომელშიც ვიმყოფებით, იძულებული ვარ თხოვნით შეგაწუხოთ, რომ ეს საკითხი ასე, თუ ისე გადაწყდეს და შედეგი მეცნობოს. უდიდეს ბოდიშს ვიხდი შეწუხებისათვის და წინასწარ მადლობას მოგახსენებთ ყოველივე პასუხისათვის.

თქვენი პატივისმცემელ

ივ. ჯავახიშვილი

1931. 7. VII.

საქართველოს შიანაგან საქმეთა სამინისტროს არქივი (III), ფონდი 2914, აღწერა 1,

საქმე 901, ფურცელი 6-8.

**№ 8. 1936 წლის 23 მარტიდან 2 აპრილამდე თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტში გამართული დისკუსიის
სტენოგრაფიიდან
1936 წლის 23 მარტი**

კარლო ორაგველიძე [თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი, წითელი პროფესორი]: მოვიყვანოთ კიდევ ერთი მაგალითი ჯავახიშვილის მიერ ისტორიული მოვლენების „მეცნიერული“ გაგებისა. „**ფაქიზმა ზნეობრივმა მოძღვრებამ ქართველმა მოწინავე საზოგადოებამ დაარწმუნა, რომ მხოლოდ საკუთარი მუშაობით შეძენილი ქონება აკეთილშობილებდა ადამიანს.** თავისთავად ცხადია, რომ

საზოგადოების ეს შეხედულება დიდად ამაღლებდა გლეხკაცობისა და ყმების ცხოვრების მძიმე ტვირთს და პირადი შრომით მოპოებულ ლუკმა-პურსა და ქონებას ზნეობრივი სიფაქიზის შარავანდედსა და კეთილშობილებას ანიჭებდა”.

ჯერ ერთი, საკითხავია, რატომ ამ ზნეობრივმა მოძღვრებამ არ დაარწმუნა მუქთახორა ფეოდალები იმაში, რომ საკუთარი მუშაობით შეძენილი ქონება გააკეთილშობილებდა მათ? მეორე მხრით, ბუნებრივი იქნება, პროფ. ჯავახიშვილს ასეთი საკითხი დავუსვათ: რომ ზნეობრივ მოძღვრებას, მისივე სიტყვებით რომ ვთქვათ, არ „გაეკეთილშობილებია“ გლეხკაცობა და ყმები, ვინ მისცემდა მათ ნებას, რომ არ ემუშავათ ფეოდალებისათვის? განა ნათელი არ არის, რომ აქ ფაქიზი ზნეობრივი მოძღვრების გავრცელებითა და გავლენით იჩქმალება გლეხების სამინელი ექსპლოატაცია მემამულეების მიერ? განა ნათელი არ არის, რომ ზნეობრივი მოძღვრებით ცვლის პროფ. ჯავახიშვილი ფეოდალების მხრივ იძულებას გლეხებზე და მათზე ეკონომიურსა და პოლიტიკურ ბატონობას? აქ თვალსაჩინოდ მჟღავნდება ის გარემოება, რომ ჯავახიშვილის მიერ ისტორიის იდეალისტური გაგება სამსახურს უწევს და ამართლებს ფეოდალურ ექსპლოატაციას... ჯავახიშვილი თითქმის მუდმივად ლაპარაკობს ქართველებზე და არ ცდილობს გამოარკვიოს კლასობრივი ბრძოლა მათ შორის. ამას მოითხოვს ვითომ მეცნიერული მიუდგომლობა.

სინამდვილეში, რა თქმა უნდა, ასეთი მიუდგომლობა არ არსებობს. სინამდვილეში, თავისი ისტორიული კვლევის დროს პროფ. ჯავახიშვილი ატარებს ბურჟუაზიულ-მემამულურ ნაციონალისტურ თვალსაზრისს. მისი მიუდგომლობა მხოლოდ გარეგნულია და ობიექტივიზმი კი – ფიქტიური. რომ ეს ასეა, ამას მოწმობს ის გარემოება, რომ ჯავახიშვილის თანაგრძნობა აშკარად მჩაგვრელი კლასებისა და მათი წარმომადგენლების მხარეზეა. ჯავახიშვილი არ ზოგავს ძალებს, რომ მთელი რიგი ქართველი მეფეები შესანიშნავ ფერებში დახატოს... ჯავახიშვილის თეორია ქართულ ფეოდალიზმის წარმოშობისა და განვითარების საკითხში არამეცნიერული და აშკარად აპოლოგეტურია. ის გარკვევით დგას ბატონ-ყმობის სისტემის გამართლების ნიადაგზე – ცდილობს წარმოგვიდგინოს იგი იდილიურ ფორმაში, კლასობრივ წინააღმდეგობათა გარეშე, როგორც ჰარმონიული სისტემა. შემთხვევითი როდია ის გარემოება, რომ გლეხთა მოძრაობას ჯავახიშვილის „ქართველი ერის ისტორიაში“ ადგილი არ აქვს. ან რად უნდა ებრძოლათ გლეხებს თავისი მზრუნველებისა და მფარველების – პატრონების წინააღმდეგ? ჯავახიშვილის თეორიის მიხედვით ეს სულ გაუმართლებელი იქნებოდა და მისი ახსნა ყოვლად შეუძლებელი იქნებოდა... მაგრამ ჯავახიშვილი, დგას რა თავის ბურჟუაზიულ-იდეალისტურ თვალსაზრისზე, უარყოფს სტალინის შეხედულებას. მისი აზრით, ერი არ არის ისტორიული კატეგორია, იგი მუდამ არსებობდა და იარსებებს.

ჯავახიშვილს არ შეუძლია ისტორიული მასალებით დაასაბუთოს თავისი დებულება. პირიქით, ფაქტები, რომელთაგან ნაწილი თვით მას მოჰყავს თავის ნაშრომებში, მის წინააღმდეგ ლაპარაკობს.

ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები. V. პირველი სერია.
საზოგადოებრივი მეცნიერებანი. 1936, გვ. 3-60.

1936 წლის 26 მარტი

ვ. ცინცაძე: პროფ. ჯავახიშვილს ეტყობა (ობიექტურად) არასოდეს არ უცდია, თავი დაეხწია დახვასებული აზრებისაგან, თვალი გადაეველო და პრაქტიკა მიეღო იმ უდიდეს ისტორიულ ცვლილებებისაგან, რომლითაც ხასიათდება ახალ საუკუნეთა პერიოდები ... პროფ. ჯავახიშვილს გათანაბრებული აქვს, უკეთ რომ ვთქვათ, ვერ ამჩნევს იმ ფეოდალურ სულით გაჟღენთილ და ბურჟუაზიული სახეებით შეფერადებული ჯგუფების არსებობას, რომლებიც მაშინ არსებობდნენ და ერთმანეთს მწვავედ უპირისპირდებოდნენ საზოგადოების შიგნით.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 3.

1936 წლის 26 მარტი

ნიკო ბერძენიშვილი: ქართველი ერის ისტორიის ავტორი ტექნიკურ მომზადებულობით უეჭველად მაღალი ტიპის ისტორიკოსია. ევროპულ და აღმოსავლურ ენების მცოდნე,

ფილოლოგი და ენათმეცნიერი, ეთნოგრაფი და არქეოლოგი, ფრთხილი და დინჯი მკვლევარი – ის სწორედ ზედგამოჭრილი აღმოჩნდა, რომ საქართველოს ისტორიის შენობის საშენი მასალა, ჟამთა სიღრმის ბურუსში მიმამული ფაქტები აღმოეჩინა, გამოემყლავნებინა. პროფ. ივ. ჯავახიშვილის დამსახურება ქართულ ისტორიოგრაფიის წინაშე დიდი და საპატიოა. მან პირველმა გაბედა და საქართველოს ისტორიის ძველი ხანა გასწმინდა ზღაპართა ბურუსისაგან, რომელიც აგრე სქლად შემოხვეოდა მას. მაღალ ტექნიკური ხერხებით მოიპოვა და დაადგინა აურაცხელი ფაქტები. ჩვენ დღეს, რა თქმა უნდა, მის მიერ მოპოვებულ ისტორიულ ფაქტებს თუ დადგენილ მოვლენებს კრიტიკულად უდგებით და მარქსისტულ-ლენინური ისტორიული მეთოდის მიხედვით ზოგს მივიღებთ, ზოგს კიდევ უკუვაგდებთ ან გადავაფასებთ და შევაკლებთ; მრავალ ახალსაც აღმოვაჩენთ იქ, სადაც მან ეს ვერ შენიშნა (და არც შეეძლო შენიშნა: ფაქტის მოპოვება ხდება არა მხოლოდ იმის მიხედვით, თუ რაც არსებობს, არამედ იმის მიხედვითაც, თუ რას ეძებ...). გადაუქარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ პროფ. ივანე ჯავახიშვილმა ძლიერად წასწია წინ ქართული ისტორიოგრაფიის საქმე. მაგრამ ისიც ხომ უდავოა, რომ მან ქართული ისტორიოგრაფია სამარცხვინო ჩამორჩენილობიდან ვერ გამოიყვანა. ეს რომ ასე არ ყოფილიყო, ჩვენი დღევანდელი სხდომა სულ სხვა ხასიათისა იქნებოდა...

„ქართველი ერის ისტორიის“ ავტორი ლვიძლი შვილია წვრილ ბურჟუაზიულ-ქართულ ინტელიგენციის ოჯახისა და მისი ინდივიდუალისტურ-იდეალისტურ იდეების მატარებელია. კვლევის ანალიტიკურ-ინდუქტიური მეთოდით და იდეალისტური მსოფლმხედველობით მოწინავე ისტორიო-გრაფიის შექმნა ამ მარქსიზმის ეპოქაში, რა თქმა უნდა, მას არ შეეძლო.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი 476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცლები 44-46.

1936 წლის 26 მარტი

ლუკა ციხისთავი [თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, ფილიპე მახარაძის უახლოესი თანამებრძოლი]: ქართული ბურჟუაზიულ იდეალისტური ისტორიოგრაფიის მამამთავრის ივანე ჯავახიშვილის შრომების ღრმა ბოლშევიკურ-აკადემიური კრიტიკით მომხსენებელმა ფარდა ახადა ივ. ჯავახიშვილის ყველა მიმდევრებს და მეცნიერულ აკადემიური მახვილი ჩასცა მათ აშკარა ყალბსა და ფალსიფიკატორულ შეხედულებებს.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი 476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 69.

1936 წლის 26 მარტი

ჯინჯველაშვილი: მიუხედავად მრავალი შრომებისა, რომელიც დასწერა ჯავახიშვილმა, კერძოთ, საქართველოს

ისტორიაში, ვერ მოგვცა ჩვენი ხალხის ნამდვილი, კლასთა ბრძოლის ისტორია. მას, თითქმის გამოუკლებლივ, აღწერილი აქვს ყველა „მეფეების“ ისტორია, მათი თავგადასავალი, ომები, დეტალურათაც კი, მაგრამ მთავარი, რაც ამოდრავებს ისტორიას, კლასთა ბრძოლა, რომლითაც ხასიათდება საქართველოს ტერიტორიაზე დასახლებული ხალხთა ცხოვრება, მთლიანად დავიწყებულია.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი 476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 83.

1936 წლის 26 მარტი

სიმონ ჯანაშია: მე ვეთანხმები იმ ძირითად დებულებას, რომელიც მოხსენებაში იყო წამოყენებული პროფ. ჯავახიშვილის შესახებ. ეხლა სასაცილო იქნებოდა დაგვეწყო იმის მტკიცება, რომ ჯავახიშვილი მარქსისტი არ არის, ამას არც თვითონ ამტკიცებს და არც არავის სჯერა, რომ ის მარქსისტი არის.

რა თქმა უნდა, საქმე ამაში არ არის, არამედ საქმე იმაშია, რომ, როგორც აქ სამართლიანად იყო აღნიშნული, ჩვენ ახალგაზრდობას უნდა ვასწავლოთ, თუ როგორ უნდა მივიდეს ჯავახიშვილთან. ჩვენ ხომ ჯავახიშვილს ნილილისტურათ ვერ შევხედავთ, რადგან ნილილიზმი ჩვენი მეთოდი არ არის.

მაშ როგორღა უნდა მივიდეთ მასთან? ამის შესახებაც იყო აქ ნათქვამი და მეც იგივე შემიძლია გავიმეორო. ჩვენ ყოველთვის ვესაუბრებით აუდიტორიას და კონკრეტულ

პრაქტიკულ მასალაზე (აი, ეს არის ჩვენი მეთოდი) უჩვენებთ, თუ როგორ უნდა მივიღეთ ჯავახიშვილთან, რა უნდა მივიღოთ მისგან, რა არ უნდა მივიღოთ და რაც უნდა მივიღოთ, როგორ უნდა მივიღოთ.

ზედმეტია ლაპარაკი იმის შესახებ, რომ ჯავახიშვილს დიდი დამსახურება მიუძღვის. საკმარისია, მარტო ჩამოვთვალოთ ის შრომები, რომლებიც მას დაუწერია ან შეხედოთ წიგნთსაცავში იმ თაროებს, რომლებზედაც ჯავახიშვილის წიგნები აწყვია, რომ დაინახოთ, თუ ამ ადამიანს რა კოლოსალური შრომა ჩაუტარებია, რომლის ნაყოფი ასეთი მრავალრიცხოვანი ტომების სახით არის ჩვენს წინაშე წარმოდგენილი.

არ იქნებოდა სწორი გვეთქვა, რომ პროფ. ჯავახიშვილის დამსახურება მდგომარეობს მხოლოდ ფაქტების შეგროვებაში. არა ერთი შეხედულება განზოგადებულად აქვს მოცემული, რომელიც ჩვენ შეგვიძლია მივიღოთ. არ იქნებოდა ეს სწორი ორის მხრივ. ეს ქმნის, ჯერ ერთი, ისეთ ყალბ შეხედულებას, რომ ყველა ის ფაქტი, რომელიც დაგროვილია ჯავახიშვილის მიერ, სწორი ფაქტია და უნდა მივიღოთ ისე, როგორც ჯავახიშვილს აქვს მიღებული. მეორე, ეს ჰქმნის ყალბ შეხედულებას, თითქოს ამიერიდან ფაქტიურ სფეროში აღარაფერია გასაკეთებელი.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი

476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცლები 117-119.

1936 წლის 28 მარტი

გ. ჯანელიძე [თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პრორექტორი სასწავლო დარგში] მე ვფიქრობ, რომ კამათის მთავარი დანიშნულება არის, რომ მთელი სიღრმით გამოაშკარავოს საქართველოში პროფ. ი. ჯავახიშვილის სკოლის ბურჟუაზიულ ნაციონალისტური ისტორიოგრაფიის ბუნება, გამოამჟღავნოს ჩვენი სხვა ისტორიკოსების მუშაობაშიაც დეფექტები და დასახოს ამოცანები მომავალში სწორი მუშაობისათვის, საქართველოს ნამდვილი მარქსისტულ-ლენინური ისტორიის შექმნისათვის. ცხადია, ამ დიდ საქმის შესრულებას ბურჟუაზიულ პროფესორებს ვერ მივანდობთ, ჩვენი ისტორიის საკითხებზე ბურჟუაზიულ-ნაციონალისტ პროფესორების და, კერძოდ, პროფ. ი. ჯავახიშვილის მუშაობამ ვერ მოგვცა ნამდვილი „საქართველოს ისტორია“, სწორეთ ისეთი ისტორია, რომლის შინაარსს საგვარეულო წესწყობილების დანგრევის შემდეგ კლასთა ბრძოლა წარმოადგენს, ისტორიის, რომელიც რამოდენიმე ათასი წელი გრძელდება და მდიდარია ამ შინაარსით. ამის მიზეზი ის არის, რომ პროფ. ი. ჯავახიშვილი ერთგულად, თანმიმდევრობით დაადგა იმ გზას, რომლითაც მისი კლასი მიდიოდა. ის გაბატონებული კლასის ინტერესების გამომხატველი გახდა. მართალია, გაბატონებულ კლასმა არა ერთი და ორი გამოჩენილი რევოლუციონერი ისტორიკოსი მისცა პროლეტარიატს, მაგრამ მათ რიცხვში არ არის პროფ. ი.

ჯავახიშვილი. ის, პირიქით, ბოლომდე ერთგული დარჩა თავისი კლასის.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 164.

1936 წლის 28 მარტი

სიმონ ყაუხჩიშვილი: პროფ. ი. ჯავახიშვილის მუშაობა საქ. ისტორიის კვლევა ძიების საკითხებისათვის უაღრესად საჭირო საქმეს წარმოადგენს ჩვენთვის. არც იმას ვფიქრობთ, როგორც ზოგიერთი აქ გამოსული ამხანაგი აღნიშნავდა, თითქოს ი. ჯავახიშვილის ღვაწლი იმიტომაც არის დასაფასებელი, რომ მას, სხვა არა იყოს რა, დიდი ფიზიკური შრომა გადაუტანია. არც იმას ვიზიარებ, როგორც ზოგიერთმა აღნიშნა, რომ ი. ჯავახიშვილის მიერ მოწოდებულ ფაქტებს სრულიად ვერ ენდობა ადამიანი.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი
476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 206.

1936 წლის 31 მარტი

ტალახაძე [1921 წლიდან თბილისის კომენდანტი, დასავლეთ საქართველოს საგანგებო კომისიის თავმჯდომარე, საქართველოს მთავარი პროკურორი და სამეულის წევრი] პროფ. ჯავახიშვილი არის ქართული ბურჟუაზიული ისტორიოგრაფიის დასაყრდენი, ბურჯი და დანარჩენი ისტორიკოსები, რა თქმა უნდა, მე მყავს მხედველობაში ახალი ისტორიკოსები, ასე თუ ისე სარგებლობენ მით და სამწუხარო 62

ის არის, რომ ისინიც კი, ვისაც უდავოთ სურს გაწყვიტოს პროფ. ჯავახიშვილთან და მიუახლოვდეს მარქსიზმს, 99%-ს სესხულობენ ჯავახიშვილისაგან და მხოლოდ 1%-ს ეძებენ მარქსიზმში. ასე რომ, პროფ. ჯავახიშვილის გავლენა არსებობს არა მარტო ძველი საზოგადოების ისტორიკოსებზე, არამედ არსებობს მათზედაც, ვისაც სურს გააკრიტიკოს ჯავახიშვილი და გადავიდეს მარქსისტულ მეთოდოლოგიაზე.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი 476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 227.

1936 წლის 2 აპრილი

დღვილავა: ი. ჯავახიშვილი, როგორც ისტორიკოსი, წარმოადგენს ფეოდალურ ბურჟუაზიულ მსოფლმხედველობის ისტორიკოსს. არ შეიძლება ითქვას, რომ ის წმინდა წყლის ბურჟუაზიული ისტორიკოსია, არამედ მასში არის დიდი დოზა წმინდა ფეოდალურ, მემამულურ, პომეშჩიკურ შეხედულებების, რასაც გვერდს ვერ აუვლით, როდესაც ვიხილავთ მის ნაწარმოებებს.

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი 476, აღწერა 1, საქმე 1, ფურცელი 267.

**№ 9. ივანე ჯავახიშვილის წერილი საქართველოს სსრ
განათლების კომისარს უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობის
მიერ მისი დევნისა და სამსახურიდან გადადგომის თაობაზე
1936 წლის 10 აპრილი
საქართველოს სსრ განათლების კომისარს**

მას შემდგომ, რაც ტ[ფილისის] ს[ახელმწიფო] უ[ნივერსიტეტის] პროფ. კ. ორაგველიძე და სასწავლო ნაწილის პრორექტორი დოც. გვ. ჯანელიძე უნივერსიტეტში საჯარო სხდომებზე ბილეთებით მოწვეულ მრავალრიცხოვან დამსწრე საზოგადოებას და მათ შორის ჩემ მსმენელ სტუდენტებსაც ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ჩემი ყველა ნაშრომის უვარგისობას უმტკიცებდენ და ჩემი, ვითარცა მეცნიერებისა და უნივერსიტეტის პროფესორის, სახელის გატეხას გულმოდგინეთ და გააფთრებით ლამობდნენ, იმას გარდა, რომ ჩემს მოღვაწეობას უნივერსიტეტში ყოველგვარი აზრი დაეკარგა, ასეთს პირობებში უ[ნივერსი]ტეტში ჩემი დარჩენაც ჩემი ადამიანური ღირსების დამამცირებლად მიმაჩნია. ამიტომ ვალად ვრაცხ მოგახსენოთ, რომ ამ სემესტრში, მასის დამდევს, ლექციების გათავებისთანავე ჩემს, ვითარცა უ[ნივერსი]ტეტის პროფესორის მოვალეობას დამთავრებულად ჩავთვლი, და გთხოვთ, რომ ამიერითგან უ[ნივერსი]ტეტის პროფესორობისაგან განმათავისუფლოთ, და თანაც ეს გარემოება უნივერსიტეტის რექტორს აუწყოთ, რომ ჩემ მიერ წაკითხული კურსების

გამოცდების ჩასაბარებლად, ის პირნი დანიშნოს, რომელნიც ყველაფრით ჩემზე უკეთ მცოდნედ მიაჩნია.

მოგართმევთ რა უ[ნივერსი]ტეტის პროფესორობისაგან ჩემი გადადგომის ამ განცხადებას, ვფიქრობ, რომ 1899 წლითგან მოყოლებული 38 წლის განმავლობაში პეტერბურგისა და ტფილისის უ[ნივერსი]ტეტებში სამსახურის გამო, კანონით პენსიის მიღების უფლება უნდა მქონდეს. თუ მე არ ვცდები, გთხოვთ, სათანადო დაწესებულების წინაშე შუამდგომლობა აღზრათ, რომ კანონით კუთვნილი პენსია დამენიშნოს.

ივ. ჯ.

1936. 10. IV.

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მუზეუმი, 2820, გ-III-პ, გ- 411.

№ 10. ივანე ჯავახიშვილის წერილი ვარლამ დონდუას
1936 წლის 12 აპრილი

ტფილისს. 1936. 12. IV.

დიდად პატივცემულო ბატონო ვარლამ!

გულითად მადლობას მოგახსენებთ ყველა ჩემთვის შეემნილი წიგნებისათვის. დიდი მადლობელი ვიქნებით, თუ როგორმე სხვა წიგნებსაც მიშოვნით, მეტადრე ლატიშევის et Caucasicა-ს, რომელიც არქ[ეოლოგიური] საზ[ოგადოების] კლასიკური განყოფილების უწყებებში დაიბეჭდა, და ბრაუნის გამოკვლევას, რომელიც რუს[ეთის] სამეც[ნიერო] აკად[ემიის] უწყებებში გამოქვეყნდა. ამას გარდა, იშოვება თუ არა მანდ ბუკინისტებთან

ბერძნული და ლათინ[ური] ისტორიკოსების და გეოგრაფების თხზულებები, მაგ., ჰეროდოტეს, ქსენოფონტეს, პლუტარქოსის, სტრაბონის, პლინიუსის ტექსტების Teubneriana-ს გამოცემა, იქნებ შარდენის სპარსეთში მოგზაურობის ფრანგული გამოცემა იშოვებოდეს? მაცნობეთ, რა ღირს. მათი შექმნა მჭირდება, რათგან უნივერსიტეტის წიგნები უნდა დავაბრუნო ამ მოკლე ხანში და უმათოდ მუშაობა გამიმძნელდება. ეხლა ის მიზეზიც უნდა გაუწყოთ, რომელიც ამ შემთხვევაში მაიძულებს ასეთი წიგნების შექმნაზე ვიზრუნო, უკანასკნელ დროს კვლავ განახლდა ჩემს წინააღმდეგ ბრძოლა ტ[ფილისის] ს[ახელმწიფო] უნივერსიტეტში. რექტ[ორმა] კ. ორაგველიძემ 3-საათიანი მოხსენება წაიკითხა უ[ნივერსიტე]ტში, რომელშიც ყველა ჩემი ნაშრომების უვარგისობის დამტკიცებას ლამობდა იმის გამო, რომ მარქსისტული არ არის, რაც არავისთვის ახალ აღმოჩენას არ წარმოადგენდა. ამას მოჰყვა „კამათი“ ოთხი დღის განმავლობაში, რომლის დროსაც ბევრი შხამი პრორექტორმა გრ. ჯანელიძემაც წამოანთხია...და ზოგმა ჩემ ყოფილ მოწაფეთაგანმაც თავი ისახელა. ამბობენ, რომ ეს ვითომც ჩვეულებრივი კამპანიის დასაწყისია და ყურადღება არ უნდა მიაქციოთო, მაგრამ მე გადავწყვიტე, რომ ამის შემდგომ უ[ნივერსიტე]ტში დარჩენა აღარ შეიძლებოდა, რათგან ეს ჩემი თავმოყვარეობის სრულ შელახვას უდრიდა და ამიტომ განათლების კომისარს განცხადება გადავეცი, რომ ტ[ფილისის] ს[ახელმწიფო] უ[ნივერსიტე]ტს თავს ვანებებ, შევწყვიტე ჩემი ნაშრომების გამოქვეყნებაც და სრულ სხვა სპეციალობის

საკითხებზე უნდა დავიწყო მუშაობა. უნდა უ[ნივერსიტეტ]ს ყველა წიგნებიც დავუბრუნო. ამით არის გამოწვეული ჩემი დუმილი და ზემოაღნიშნული თხოვნაც. გმადლობთ ყურადღებისა და დახმარებისათვის. ვწუხვარ, რომ ამდენს გაწუხებთ და გისურვებთ ხანგრძლივს, ბედნიერს და ნაყოფიერ სიცოცხლეს.

მარად თქვენი კეთილი მოსურნე ივ. ჯავახიშვილი

ჩვენები ყველანი კარგად გახლავან. ჩემს მდგომარეობას კი ადვილად მიუხვდებით.

ივ. ჯ.

ივანე ჯავახიშვილი. წარსული ფურცლები. პირადი მიმოწერა. შემდგენილი ედიშერ ხოშტარია-ბროსე. თბილისი, 1996, გვ. 39-41.

სარჩევი

ჯვარცმულის უკვდავება და ჯვარმცმელთა სირცხვილი	2
დოკუმენტები და მასალები	15

№ 1. ივანე ჯავახიშვილის წერილი ფილიპე მახარაძეს „დიდი საბჭოთა ენციკლოპედიისათვის“ მომზადებული სტატიის „Грузины“-ის თაობაზე. 1930 წლის 21 სექტემბერი

16

№ 2. ივანე ჯავახიშვილის წერილი ფილიპე მახარაძეს „დიდი საბჭოთა ენციკლოპედიისათვის“ მომზადებული სტატიის „Грузины“-ის თაობაზე. 1930 წლის 4 ოქტომბერი

17

№3. კონდრატიევშიჩნა საქართველოს სინამდვილეში.

გამოვამუდავნოთ კონდრატიევშიჩნის კონკრეტული მატარებლები დისპუტი საფინ[ანსო] - კოოპერატიულ ინსტიტუტში. 1930 წლის 30 ნოემბერი

19

№ 4. კონდრატიევშიჩნა ჩვენს სინამდვილეში. 1930 წლის 3 დეკემბერი ..

26

№5. კონდრატიევშიჩნა საქართველოში. დისპუტი საქ[ართველოს] პედინსტიტუტში. 1930 წლის 13 დეკემბერი

32

№ 6. 1930 წლის 13-17 დეკემბერს თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიურ ინსტიტუტში გამართული დისკუსიის სტენოგრამიდან. 1930 წლის 13 დეკემბერი

42

№ 7. ივანე ჯავახიშვილის წერილი ფილიპე მახარაძეს კონდრატიევშიჩნასთან დაკავშირებით თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის ხელმძღვანელობის მიერ მისი დევნისა და სამსახურიდან დათხოვნის თაობაზე. 1931 წლის 7 ივლისი

51

№ 8. 1936 წლის 23 მარტიდან 2 აპრილამდე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გამართული დისკუსიის სტენოგრამიდან. 1936 წლის 23 მარტი

53

№ 9. ივანე ჯავახიშვილის წერილი საქართველოს სსრ განათლების
კომისარს უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობის მიერ მისი დევნისა და
სამსახურიდან გადადგომის თაობაზე. 1936 წლის 10 აპრილი. 64

№ 10. ივანე ჯავახიშვილის წერილი ვარლამ დონდუას. 1936 წლის 12
აპრილი. 65

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის გამზ. 1, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge